

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Kamila ŠIMKOVÁ

**Vliv belgické koloniální správy na vývoj států v
regionu afrických Velkých jezer**

Olomouc 2014

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kamila ŠIMKOVÁ**
Osobní číslo: **R120642**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Vliv belgické koloniální správy na vývoj států v regionu afrických Velkých jezer**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem této diplomové práce je zhodnocení vlivu belgické koloniální správy na státy regionu afrických Velkých jezer - Burundi, Rwandy a Demokratické republiky Kongo (bývalý Zair). V rámci práce bude zodpovězena otázka, jestli a popř. jaký měl způsob belgické koloniální správy vliv na vývoj v regionu a s jakými následky belgického vlivu se bývalé kolonie potýkají až do současnosti. Zároveň bude provedena komparace mezi jednotlivými státy v regionu z hlediska vlivu a důsledků belgické koloniální správy. Rozsah grafických prací: mapy, tabulky a grafy potřebné k vypracování tématu Rozsah průvodní zprávy: 20 000-25 000 slov

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 20 - 25 tisíc slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BIZIMANA, L. *Conflict in the African Great Lakes Region: A critical analysis of regional and international involvement*. Universidad de Deusto, 1999. 180 s. ISBN 978-84-9830-536-4. FERRO, M. *Dějiny kolonizací: Od dobývání po nezávislost 13.-20. století*. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 503 s. ISBN 9788071068372. GRÜNFELD, F., HUIJBOOM, A. *The Failure to Prevent Genocide in Rwanda: The Role of Bystanders*. Martinus Nijhoff Publishers, 2007. 299 s. ISBN 9789004157811. PRUNIER, G. *The Rwanda Crisis: History of a Genocide*. 2. vyd. C. Hurst & Co. Publishers, 1995. 424 s. ISBN 1850653720. TURNER, T. *The Congo Wars: Conflict, Myth and Reality*. 2. vyd. Zed Books, 2007. 256 s. ISBN 978-1-84277-689-6. ZÁHOŘÍK, J. *Dějiny Rwandy a Burundi*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 246 s. ISBN 978-80-7422-175-0.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jaromír Harmáček, Ph.D.
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: 14. ledna 2013
Termín odevzdání diplomové práce: 16. dubna 2014

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 16. ledna 2013

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala sama a že jsem uvedla veškeré použité zdroje.

V Olomouci,

.....

Podpis

Touto cestou děkuji vedoucímu mé diplomové práce Ing. Mgr. Jaromíru Harmáčkovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup, cenné rady a zejména trpělivost, které mi pomohly při vypracování této práce.

Abstrakt, klíčová slova

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá vlivem belgické koloniální správy na intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů v bývalých belgických koloniích (Burundi, Demokratické republiky Kongo a Rwandě). V teoretické části práce je vymezen region afrických Velkých jezer a stručně charakterizovány zkoumané státy. Dále je nastíněna problematika kolonialismu. Podrobněji je popsána historie bývalých belgických kolonií během kolonialismu a po získání nezávislosti. V kapitole zabývající se vlivem kolonialismu na socio-ekonomický rozvoj a vnitrostátní konflikty jsou uvedené možné způsoby, jakými mohl kolonialismus působit na vývoj regionu subsaharské Afriky. V praktické části byl proveden kvantitativní výzkum pomocí analýzy rozptylu a regresní analýzy. Je zkoumán vliv identity koloniální mocnosti na četnost a intenzitu vnitrostátních konfliktů v bývalých koloniích subsaharské Afriky. Výsledky výzkumu naznačují, že bývalé belgické kolonie zejména po skončení studené války, vykazují vyšší intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů než ostatní státy subsaharské Afriky, které během koloniální éry spadaly pod jiné koloniální mocnosti.

Klíčová slova:

kolonialismus, region afrických Velkých jezer, belgická koloniální správa, vnitrostátní konflikt, Burundi, Demokratická republika Kongo, Rwanda

Abstract, Keywords

Abstrakt

This thesis deals with the impact of Belgian colonial rule on intensity and frequency of intrastate conflicts in former Belgian colonies (Burundi, Democratic Republic of the Congo and Rwanda). The African Great Lakes region is defined and the researched countries are briefly characterized in the theoretical part of this thesis. Furthermore, the issue of colonialism is outlined. The history of former Belgian colonies during the colonial era and after gaining independence is described in more detail. In the chapter on the impact of colonialism on the socio-economic development and intrastate conflicts are listed possible ways in which colonialism could affect the development of the region across sub-Saharan Africa. Quantitative research using analysis of variance and regression analysis was conducted in the practical part of the thesis. The influence of the identity of the colonial power on frequency and intensity of intrastate conflicts in the former sub-Saharan Africa colonies is researched. The research results indicate that the former Belgian colonies, especially after the end of the Cold War, exhibit higher intensity and frequency of intrastate conflicts than other countries in sub-Saharan Africa, which fell under colonial administration of different colonial powers during the colonial period.

Keywords:

colonialism, African Great Lakes region, Belgian colonial rule, intrastate conflict, Burundi, Democratic Republic of the Congo, Rwanda

OBSAH

Seznam zkratk	1
Seznam tabulek	2
1. Úvod	3
2. Cíle a metody zpracování práce	4
3. Koloniální minulost regionu afrických Velkých jezer	6
3.1. Vymezení regionu afrických Velkých jezer	6
3.2. Stručná charakteristika států regionu afrických Velkých jezer	7
3.2.1. Burundi	7
3.2.2. Rwanda	8
3.2.3. Demokratická republika Kongo	9
3.3. Kolonialismus	10
3.3.1. Fáze kolonialismu	10
3.3.2. Formy kolonií a typy koloniální správy	12
3.4. Belgické kolonie	14
3.4.1. Svobodný stát Kongo	15
3.4.2. Belgické Kongo	19
3.4.3. Ruanda-Urundi	20
3.4.4. Vývoj v regionu po získání nezávislosti	24
4. Dopady kolonialismu na rozvoj a konflikty v Africe	29
4.1. Společensko-ekonomické dopady kolonialismu	29
4.1.1. Dopady na ekonomický rozvoj	29
4.1.2. Vliv kolonialismu na instituce	31
4.1.3. Vliv kolonialismu na africkou společnost	32
4.2. Vliv kolonialismu na vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích	35
4.2.1. Vnitrostátní konflikty	35
4.2.2. Koloniální příčiny vnitrostátních a etnických konfliktů v Africe	36
5. Výzkum vlivu identity koloniální mocnosti na vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích v Africe	42
5.1. Výzkumný soubor	42
5.2. Způsob zpracování dat	43
5.3. Srovnání vnitrostátních konfliktů podle identity kolonizátora	45
5.3.1. Operacionalizace proměnných	45

5.3.2.	Analýza rozptylu a jednoduchá regresní analýza	48
5.3.3.	Výsledky analýzy rozptylu a jednoduché regresní analýzy	52
5.4.	Vícenásobná regresní analýza.....	53
5.4.1.	Operacionalizace proměnných.....	54
5.4.2.	Analýza pomocí vícenásobné regrese	57
5.4.3.	Výsledky vícenásobné regresní analýzy	61
5.5.	Shrnutí výsledků analýzy.....	62
6.	Závěr	64
7.	Seznam literatury	65
8.	Přílohy.....	70

Seznam zkratek

AFDL	Aliance demokratických sil pro osvobození Konga-Zairu (Alliance of Democratic Forces for the Liberation of Congo-Zaire)
AIC	Mezinárodní africká asociace (Association Internationale du Congo)
ANOVA	Analýza rozptylu (Analysis of variance)
CIA	Central Intelligence Agency
CPI	Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index)
DOA	Německá východní Afrika (Deutsche Ost-Afrika)
EJCSK	Církev Ježíše Krista na Zemi podle proroka Simona Kimbangu (Église de Jésus-Christ sur Terre par le Prophète Simon Kimbangu)
HDI	Index lidského rozvoje (Human Development Index)
HDP	Hrubý domácí produkt
FRODEBU	Burundská demokratická fronta (Front Démocratique du Burundi)
PARMEHUTU	Strana Hnutí za emancipaci Hutuů (Parti du Mouvement de l'Emancipation Hutu)
RCD	Shromáždění za demokracii Konga (Rassemblement Congolais pour la Démocratie)
RPF	Rwandská vlastenecká fronta (Rwandan Patriotic Front)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Rozloha a počet obyvatel států regionu afrických Velkých jezer.....	6
Tabulka č. 2: Rozdělení kolonií podle identity kolonizátora.....	43
Tabulka č. 3: Hodnoty přisuzované jednotlivým epizodám politického násilí.....	45
Tabulka č. 4: Popis proměnných využitých pro analýzu rozptylu.....	47
Tabulka č. 5: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora	48
Tabulka č. 6: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOTtotal	49
Tabulka č. 7: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora od získání nezávislosti do konce studené války.....	50
Tabulka č. 8: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOT1991	51
Tabulka č. 9: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora po skončení studené války	51
Tabulka č. 10: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOT2010	52
Tabulka č. 11: Popis proměnných pro regresní analýzu	56
Tabulka č. 12: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOTtotal.....	57
Tabulka č. 13: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOT1991.....	59
Tabulka č. 14: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOT2010.....	60

1. Úvod

Region africký Velkých jezer je zejména v posledních dvou desetiletích vnímán jako vysoce konfliktní region. Je tomu tak kvůli nechvalně známé rwandské genocidě a občanským válkám v Demokratické republice Kongo, které měly na svědomí obrovské ztráty na životech obyvatel a rozsáhlou vleklou humanitární krizi v regionu.

Všechny bývalé belgické kolonie (Burundi, Rwanda a Demokratická republika Kongo) se zdají být zasaženy konflikty velkou měrou. Nabízí se tedy vysvětlení tohoto negativního vývoje právě pomocí sdílené charakteristiky těchto států – a to identitou kolonizátora.

Vlivem kolonialismu na konflikty se již několik odborných prací s kvantitativním výzkumem zabývalo (např. Blanton, Mason, Athow, 2001; Lange, Dawson, 2009), nebyly ale srovnávány belgické kolonie s ostatními. Proto je tato práce zaměřena právě na bývalé belgické kolonie, u kterých byl vliv kolonialismu na konflikty zkoumán zejména metodami kvalitativního výzkumu. Odborná literatura k tomuto tématu se často zaměřuje hlavně na rwandskou genocidu, která v roce 1994 vzbudila mnoho pozornosti (např. Hintjens, 1999; White, 2009). Ani historické příčiny konfliktů v Burundi a Demokratické republice Kongo nebyly opomenuty (viz Roes, 2010; Deibert, 2008; Chrétien, 2006; Hochschild, 1999).

Belgické koloniální správě je přičítáno hlavně posílení etnických rozdílů mezi Hutuy a Tutsii. Rozdílný přístup Belgičanů k oběma etnikům přispěl k napětí mezi skupinami a z toho pramenících konfliktů, které se přelily i do Demokratické republiky Konga společně s uprchlíky prchajícími z Rwandy. Do jaké míry však byl způsob belgické koloniální správy odpovědný za tyto konflikty zůstává otázkou, na kterou by mělo alespoň částečně odpovědět srovnání s ostatními bývalými koloniemi v regionu.

Práce si neklade za cíl prozkoumat všechny možné příčiny občanských konfliktů v bývalých belgických koloniích, protože takto rozsáhlé a komplexní téma by nebylo možné v rámci omezeného rozsahu diplomové práce plně obsáhnout. Namísto toho se práce soustředí na mechanismy, kterými mohla belgická koloniální správa k občanským a etnickým konfliktům ve zkoumaných zemích přispívat.

2. Cíle a metody zpracování práce

Cílem této diplomové práce je zhodnocení vlivu belgické koloniální správy na konflikty ve státech regionu afrických Velkých jezer, a to Burundi, Rwandy a Demokratické republiky Kongo (bývalý Zair). V rámci práce bude zodpovězena otázka, jestli měl způsob belgické koloniální správy vliv na konflikty v bývalých belgických koloniích.

Tato práce bude mít teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce budou využity metody rešerše dosud vydané literatury a její následné kompilace. V praktické části budou použity metody kvantitativního výzkumu ke zkoumání vlivu belgické koloniální správy na konflikty v regionu afrických Velkých jezer.

Teoretická část práce bude rozdělena do dvou hlavních kapitol. V první kapitole bude vymezen zkoumaný region. Kapitola se také bude zabývat kolonialismem a koloniální minulostí regionu afrických Velkých jezer. Zde se bude práce opírat zejména o knihy *Dějiny Rwandy a Burundi* (Záhořík, 2012), *The great lakes of Africa: two thousand years of history* (Chrétien, 2006) a *King Leopold's ghost: a story of greed, terror, and heroism in Colonial Africa* (Hochschild, 1999). Dalšími zdroji budou relevantní odborné články dostupné v elektronické podobě.

Druhá kapitola bude pojednávat o vlivu belgické koloniální správy na rozvoj v regionu afrických Velkých jezer a dopady kolonialismu na konflikty v Africe. Nejdříve budou popsány všeobecné dopady kolonialismu na celou subsaharskou Afriku. Následně se práce bude zabývat možnými způsoby vlivu kolonialismu na konflikty v Africe se zaměřením na bývalé belgické kolonie. Zde bude vycházeno z odborných knih *How Europe Underdeveloped Africa* (Rodney, 1982) a *Ohniska napětí v postkoloniální Africe* (Záhořík, 2013), a také z akademických článků, např. *Did colonization matter for growth?* (Bertocchi, Canova, 2002), *Colonial Style and Post-Colonial Ethnic Conflict in Africa* (Blanton, Mason, Athow, 2001) či *Dividing and Ruling the World? A Statistical Test of the Effects of Colonialism on Postcolonial Civil Violence* (Lange, Dawson, 2009).

V praktické části bude zkoumán vliv belgické koloniální správy na četnost a intenzitu konfliktů v regionu afrických Velkých jezer pomocí metod kvantitativního výzkumu (analýzy rozptylu a regresní analýzy). Kvantitativní výzkum by měl zodpovědět

otázku, jestli identita koloniální mocnosti měla vliv na intenzitu a počet vnitrostátních konfliktů v bývalých koloniích. Důraz bude kladen zejména na vliv belgické koloniální správy na vnitrostátní konflikty ve státech regionu velkých Afrických jezer, které v minulosti spadaly právě pod belgickou nadvládu.

3. Koloniální minulost regionu afrických Velkých jezer

3.1. Vymezení regionu afrických Velkých jezer

Pro účely této práce je potřeba přesněji vymezit region afrických Velkých jezer. Region afrických Velkých jezer nese název podle jezer, která se nachází okolo Velké příkopové propadliny. Mezi tato jezera patří Viktoriino jezero, Albertovo jezero, Edwardovo jezero a jezera Tanganika a Kivu. Z fyzickogeografického pohledu je takto označovaná oblast okolo těchto jezer. Reliéf regionu je ovlivněn tektonickou a vulkanickou aktivitou. Vzhledem k vulkanické činnosti, relativně chladnému podnebí a vydatným srážkám je zdejší půda vhodná pro zemědělství (Chrétien, 2005).

V rámci širšího geopolitického pojetí do regionu patří Tanzanie, Uganda, Demokratická republika Kongo, Rwanda a Burundi. Pro účely této práce bude ale tento region vymezen jako území tří států – a to Burundi, Demokratické republiky Kongo a Rwandy.

Tabulka č. 1: Rozloha a počet obyvatel států regionu afrických Velkých jezer.

Stát	Rozloha (v km²)	Počet obyvatel¹
Burundi	27 830	10 888 321
Demokratická republika Kongo	2 344 858	75 507 308
Rwanda	26 338	12 012 589
<i>Celkem</i>	<i>2 399 096</i>	<i>98 408 218</i>

Zdroj: Central Intelligence Agency

Zatímco Burundi a Rwanda si jsou v mnoha charakteristikách podobné, Demokratická republika Kongo se v některých důležitých aspektech od ostatních dvou

¹ Odhadovaný počet obyvatel v červenci 2013

států liší. Společnou charakteristikou těchto tří států je skutečnost, že všechny v minulosti spadaly pod koloniální správu Belgie. Zejména tragický vývoj několika posledních desetiletí byl pro tyto tři státy klíčový. Etnické konflikty mezi Tutsi a Hutu a skutečnost, že obě etnika obývají všechny tři státy, měla na vývoj v regionu velký vliv (Chrétien, 2005).

3.2. Stručná charakteristika států regionu afrických Velkých jezer

Mezi Burundi a Rwandou můžeme najít mnoho podobností. Oba státy jsou relativně malé s velkou hustotou obyvatel. Podobné jsou si státy i co se týče geografie a topografie, náboženství či jazyka. Burundi a Rwanda navíc sdílejí obdobný historický vývoj, a to jak v předkoloniální éře, tak i po dobu evropského kolonialismu. Během sedmdesátileté koloniální správy byly součástí jednoho státního celku s názvem Ruanda-Urundi (Záhořík, 2012: 42). Rwanda a Burundi jsou navíc vzhledem ke své etnolingvistické homogenitě v africkém kontextu výjimečné (Záhořík, 2012: 8).

Další stát v regionu afrických Velkých jezer, Demokratická republika Kongo, se těmito charakteristikám částečně vymyká, zejména rozlohou a hustotou obyvatelstva. Rovněž historie Demokratické republiky Kongo je od předchozích dvou států odlišná. V rámci Afriky je region afrických Velkých jezer výjimečný už svými současnými hranicemi, které v případě Rwandy a Burundi z velké části reflektují historické politické hranice (Chrétien, 2006: 214). Hranice Burundi a Rwandy byly narozdíl od většiny ostatních moderních afrických státních celků vymezeny podle staletí trvajících monarchií. Oba státy mají také homogenní obyvatelstvo se stejnými kulturními zvyklostmi, společným jazykem a náboženstvím (Záhořík, 2012: 7).

3.2.1. Burundi

Burundi je vnitrozemský stát bez přístupu k moři. Hlavním městem Burundi je Bujumbura. Klima v Burundi je tropické, ale ne suché, což je dáno vysokou nadmořskou výškou, která se pohybuje mezi 772 a 2 670 metrů nad mořem (Záhořík, 2012: 13). Jedná se o relativně malý stát s rozlohou 27 830 km², odhadovaný počet obyvatel

je 10 888 321. Burundi má tedy vysokou hustotu obyvatel – 334² obyvatel na km² (World Bank, 2011). To z Burundi činí druhý nejhustěji obydlený stát v Africe hned za Rwandou. Etnické skupiny jsou Hutu (85 % populace), Tutsi (14 % populace) a Twa (1 % populace). Podle sčítání lidu, které proběhlo v roce 2008, se ke křesťanství hlásilo 82,8 % obyvatelstva (z toho 61,4 % jsou římský katolíci a 21,4 % protestanti), muslimů je v Burundi 2,5 %, adventisté tvoří 2,3 % populace (CIA, 2013a). Index lidského rozvoje (Human Development Index, HDI) je velmi nízký, jeho hodnota je pouhých 0.355, tzn. pod regionálním průměrem (UNDP, 2012a).

Ekonomika státu je založena na samozásobitelském zemědělství, hlavním exportním artiklem je káva. Třináct let občanské války prohloubilo problém chudoby a vážně poškodilo základní ekonomickou infrastrukturu. Jako mnoho dalších států subsaharské Afriky se Burundi potýká se špatnou vládou a velkou mírou korupce (World Bank, 2012). V indexu vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, CPI) se Burundi umístilo až na 165. místě z celkového počtu 174 hodnocených států (Transparency International, 2012).

3.2.2. Rwanda

Rwandě se přezdívá „země tisíce kopců“. Toto označení reflektuje výrazně kopcovitý a horský terén. Průměrná nadmořská výška přesahuje tisíc metrů. Podobně jako v Burundi je podnebí tropické, ale díky velké nadmořské výšce je zde klima příjemné (Záhořík, 2012: 12). Vzhledem ke klimatickým podmínkám a úrodné půdě se v zemi daří zemědělství – zhruba 90 % rwandské populace žije na venkově a živí se zemědělskou produkcí. Hlavním, a zároveň největším městem státu, je Kigali. Hustota zalidnění činí 452 obyvatel na km² (World Bank, 2011).

Velmi výraznou podobnost s Burundi lze vidět v etnickém složení obyvatelstva. Největším rwandským etnikem je Hutu (84 % populace), mnohem menším etnikem je Tutsi (15 % populace), etnikum Twa se na obyvatelstvu podílí pouze jedním procentem. Náboženské složení je také podobné, křesťanství vyznává 82,5 % (z toho římských katolíků je 56,5 % a protestantů 26 %), adventistů je 11,1 % a muslimové tvoří

² Údaje o hustotě obyvatel se různí podle zdroje (např. podle výpočtu z odhadu CIA je hustota obyvatel v Burundi 391 obyv./km²).

4,6 % populace (CIA, 2013c). Úroveň lidského rozvoje ve Rwandě je mírně lepší než v Burundi – HDI pro rok 2012 dosahovalo hodnoty 0,434 (UNDP, 2012b). I tak je Rwanda řazena k zemím s nízkou úrovní lidského rozvoje.

Od roku 1994 se Rwanda překvapivě dobře rozvíjí po ekonomické i sociální stránce. Dnes je Rwanda jednou z nejstabilnějších zemí v celé Africe. Jednou ze slabých stránek Rwandy je závislost na mezinárodní pomoci (World Bank, 2013b).

3.2.3. Demokratická republika Kongo

Narozdíl od obou předchozích států je Demokratická republika Kongo obrovským státem (rozloha činí 2 344 858 km²). Jedná se tak o druhý největší stát v Africe hned za Alžírskem. Hlavním městem této země je Kinshasa. Odhadovaný počet obyvatel je 75 507 308. Demokratickou republiku Kongo obývá přes 200 afrických etnických skupin. Přibližně 80 % obyvatel vyznává křesťanství (římských katolíků je okolo 50 %, protestantů 20 % a Kimbanguistů³ 10 %), 10 % obyvatelstva vyznává islám (CIA, 2013b). Úroveň lidského rozvoje je velmi nízká, HDI pro Demokratickou republiku Kongo činí pouhých 0,304 (UNDP, 2012c).

Demokratická republika Kongo je jednou z nejbohatších zemí afrického kontinentu na nerostné suroviny. Využití přírodního bohatství bohužel znemožňuje konflikty, které zemi sužují již od počátku 90. let. Konflikty vyústily ve špatné socioekonomické podmínky v celé zemi. Infrastruktura byla silně poničena. Do současné doby se země potýká s velkým množstvím vnitřně přesídlených osob a uprchlíků žijících mimo zemi (World Bank, 2013a).

³ *Církev Ježíše Krista na Zemi podle proroka Simona Kimbangu (Église de Jésus-Christ sur Terre par le Prophète Simon Kimbangu, EJCSK):* Církev vznikla na základě učení Simona Kimbangu. Církev byla oficiálně zformována až po roce 1960, kdy Demokratická republika Kongo získala nezávislost na Belgii. Dnes je EJCSK největší nezávislá africká církev a je rozšířená i v zemích sousedících s Demokratickou republikou Kongo (Kimbanguisme.net, 2005–2009).

3.3. Kolonialismus

Kolonialismus je „ideologie založená na ustavení a udržování nadvlády suverénní mocnosti nad podřízenou společností, která je separována od vládnoucí moci. Typickými rysy kolonialismu jsou politická a právní dominance nad cizí společností, vztahy hospodářské a politické závislosti a vykořisťování a rasová a kulturní nerovnost.“ (Daněk, 2000).

Kolonialismus zahrnuje kolonizaci (Daněk, 2000), která je spojena se zabíráním cizí půdy a jejím obděláváním. Zároveň znamená usazování kolonistů, tj. migraci lidí z imperiálního centra do kolonizované periferie. Kolonialismus v historii nabýval různých podob, které se navzájem lišily. Fáze a podoby kolonialismu se v průběhu času i navzájem překrývaly (Ferro, 2007: 32).

3.3.1. Fáze kolonialismu

Dnes lze vymezit dvě základní fáze kolonialismu. Jsou jimi raný a vrcholný kolonialismus, které se liší svým charakterem vztahů mezi koloniálním jádrem a periferií (Daněk, 2000). První fázi označujeme jako *raný kolonialismus*. Fáze *raného kolonialismu* měla dobyvačný charakter (Ferro, 2007: 32). Na počátku této fáze (v 15. až 16. století) byla klíčová zejména vrstva obchodníků, která si uvědomovala význam dálkového obchodu pro své zbohatnutí, a zároveň měla dostatek prostředků pro uskutečnění objevitelských a dobytelských výprav.

Své výhodné polohy pro námořní cesty na východ využily státy Iberského poloostrova. Portugalci zakládali obchodní stanice podél cesty do Indie a na Dálný Východ. Soustředili se také na kolonizaci Brazílie. Prioritou Španělů bylo získat co nejvíce drahých kovů. V tomto období se evropské státy řídily filozofií merkantilismu.⁴ Merkantilistické představy o tom, že růstu bohatství státu lze dosáhnout pouze na úkor jiných států, měly za následek střety mezi jednotlivými koloniálními mocnostmi, které se snažily kontrolovat výhodný obchod s koloniemi.

⁴ *Merkantilismus* je hospodářská politika založená na předpokladu, že bohatství a moc státu může být nejlépe zvýšeno vývozem zboží, které je vyměněno za drahé kovy. Podle merkantilistů bylo bohatství světa konečné a nárůst bohatství jedné země může být dosaženo pouze na úkor jiné země (Daněk, 2000)

Španělsko i Portugalsko postupně ztrácelo svou pozici koloniálních mocností. Na jejich místo nastoupilo v první polovině 17. století Holandsko. Holandské impérium ale narazilo na silný odpor Velké Británie. Velká Británie vedla s Holandskem války o moc a nadvládu, které trvaly až do poloviny 70. let 17. století. Vítězem těchto válek se nakonec stala Velká Británie, která převzala pozici dominantní světové koloniální mocnosti. Na scénu rovněž vstoupila Francie, která soupeřila o nadvládu nad světovým námořním obchodem a kontrolu výnosných kolonií zejména s Velkou Británií. Vítězem sedmileté války, která proběhla v letech 1756 až 1763, byla znovu Velká Británie, která si pak udržela postavení dominantní světové mocnosti téměř celé 19. století (Daněk, 2000).

Druhou fází kolonialismu byl *vrcholný kolonialismus*. Ten byl vázaný na průmyslovou revoluci a na finanční kapitál (Ferro, 2007: 33). S příchodem průmyslové revoluce v 19. století se zvýšil význam kolonií jako dodavatelů levných surovin pro průmysl v evropských zemích a zároveň jako odbytiště hotových výrobků. Velká Británie hrála úlohu první světové mocnosti. Přelomovým rokem evropského ekonomického vývoje byl rok 1873, kdy došlo k rozsáhlé hospodářské krizi. V reakci na recesi se průmyslově rozvinuté státy snažily zvýšit svoji konkurenceschopnost. Jednou z možností pro expanzi a růst bylo získávání co největších koloniálních území. Rychlost, s jakou evropské mocnosti zabíraly území, byla na konci 19. století obrovská. Každá evropská mocnost chtěla získat co největší koloniální území, ze kterého by mohla vytěžit co nejvíce.

Tyto rozsáhlé koloniální výboje se ale neobešly bez konfliktů mezi jednotlivými evropskými mocnostmi. Spory se vedly zejména o rozdělení Afriky, která do té doby nebyla pro koloniální mocnosti atraktivní (Daněk, 2000). Objevení diamantů v Jižní Africe v roce 1867 a poté i zlata o dvě desetiletí později výrazně zvýšilo zájem evropských mocností o Afriku (Hochschild, 1999: 26). Spory o rozdělení afrického území nakonec vedly ke svolání Berlínské konference. Berlínská konference se konala mezi roky 1884 a 1885 a odstartovala známý „hon na Afriku“ (nebo též „urputné dostihy“, v angličtině Scramble for Africa) (Stamberger, 1963: 91-92).

Na Berlínské konferenci se evropské mocnosti zavázaly, že před zabráním některého území v Africe předem oznámí svůj záměr ostatním a umožní ostatním státům

vznášet protesty. Nejvíce díky Berlínské konferenci získal belgický král Leopold, kterému byl potvrzen titul svrchovaného vlastníka Konga (Ferro, 2007: 104).

Formální konec kolonialismu (dekolonizace⁵) proběhl ve třech vlnách. První vlna dekolonizace se týkala výhradně amerických kolonií a proběhla na přelomu 18. a 19. století. Válka za nezávislost Spojených států amerických inspirovala státy v Latinské Americe k boji za svou vlastní nezávislost. K druhé vlně došlo až po druhé světové válce v Asii. Evropský vliv byl oslaben japonskou okupací některých asijských států v období druhé světové války. Po ukončení okupace Japonskem mnoho bývalých kolonií vyhlásilo nezávislost na evropských státech. Poslední vlna dekolonizace se týkala afrických koloniálních území. Byla inspirována úspěchem Ghany, která se osamostatnila v roce 1957 (Daněk, 2000). Během několika let se pak úplně změnila politická mapa Afriky. Jen v roce 1960, který dnes nazýváme „rokem Afriky“, vyhlásilo nezávislost 17 států. Dalších 15 států se stalo nezávislými do roku 1970 (Záhořík, 2013: 38).

3.3.2. Formy kolonií a typy koloniální správy

V minulosti existovalo více forem závislých území, jejichž povaha byla přizpůsobená potřebám jednotlivých koloniálních mocností. Samotné označení závislých území odpovídalo především politikám evropských států (Stamberger, 1963: 88-89), stejně jako způsob administrativní a politické nadvlády (Cartey, Kilson, 1970: 73).

Podoba koloniálních vztahů byla ovlivněna (Dušková, Harmáček et al., 2011: 116):

- povahou ekonomických a politických vztahů v době vzniku koloniální nadvlády,
- charakterem koloniální mocnosti a jejích zájmů
- a charakterem a pestrostí kolonizované společnosti před ovládnutím.

Obecně se uplatňovaly dva typy koloniální správy – přímá a nepřímá koloniální správa (Cartey, Kilson, 1970: 73). První z forem závislých území byly *samosprávné kolonie*. Forma *samosprávných kolonií* se uplatňovala v zemích, kde žila početná skupina

⁵ Dekolonizace znamená transformaci formálních kolonií na politicky formálně svrchované státy.

obyvatel evropského původu. Evropští přistěhovalci měli v těchto státech možnost samosprávy, s evropskou mocností měli poměrně volné vazby. Na rozhodování se původní obyvatelé nemohli nijak podílet (Stamberger, 1963: 88-89). Sem řadíme tzv. „bílé osady“ (Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Jižní Afrika). Z pohledu Velké Británie v 19. století byla právě tato forma závislých území označována jako kolonie (Hnízdo, 2002).

Území získaná v poslední třetině 19. století, která nebyla vhodná pro evropské osadníky (především v tropických oblastech), byla označována jako *protektoráty* (Hnízdo, 2002). Forma *protektorátu* byla uplatňována ve státech, jejichž formální místní vládcí byli ochotni spolupracovat s koloniální mocností a uznali svrchovanost některé z evropských mocností. Místní vlády měly možnost rozhodovat o vnitřních záležitostech států. Nadřízené ministerstvo koloniálních mocností pak rozhodovalo o státních financích, zahraničním obchodu a politice či o ozbrojených silách (Stamberger, 1963: 88).

Protektoráty byly pod nepřímou koloniální správou. Tuto formu koloniální správy země nejvíce uplatňovala Velká Británie. Ačkoliv Evropané pochybovali o schopnostech Afričanů přizpůsobit se tehdy modernímu způsobu vládnutí a administrativy, místní vládcí se podíleli na každodenní správě kolonií. Existovaly pro to dva zásadní důvody – bylo považováno za žádoucí, aby vládcí menších územních jednotek vykonávali své vládnoucí funkce, které byly do té doby ve společnosti obvyklé, a zároveň byl tento způsob vládnutí finančně výhodnější, než kdyby funkce místních správců vykonávali Evropané (Cartey, Kilson, 1970: 74).

Poslední formou byly tzv. *přímé kolonie* (nebo také *korunní kolonie*), které byly spravovány ministerstvy pro kolonie přímo prostřednictvím svých guvernérů. Guvernéři měli neomezenou moc a byly odpovědní svým ministrům pro koloniální záležitosti. Původní obyvatelé kolonií většinou neměli možnost se na vládnutí jakkoliv podílet (Stamberger, 1963: 87-88). V těchto koloniích se uplatňoval systém přímé koloniální správy, který byl využíván zejména Francií, Belgií a Portugalskem. Důvodem pro zavedení přímé koloniální správy bylo přesvědčení, že místní autority a administrativní instituce nebyly schopné poskytnout takovou úroveň kontroly a politické bezpečnosti, jaká byla vyžadována moderními koloniálními režimy. Proto byly místní vlády nahrazovány administrativními územními celky, které vytvořili a spravovali Evropané (Cartey, Kilson, 1970: 73-74).

V průběhu let, zejména ve 20. a 30. letech 19. století, se rozdíl mezi přímou a nepřímou koloniální správou začaly stírat. I tak ale zůstaly mezi oběma typy koloniální správy zásadní praktické rozdíly. Například poměr koloniálních úředníků k africké populaci byl u přímé správy mnohem vyšší než u nepřímé. V roce 1926 byl poměr v bývalé britské kolonii Severní Nigérie 1 britský administrativní pracovník na 100 000 obyvatel, kdežto v bývalém francouzském koloniálním teritoriu Horní Volta poměr 1 francouzský administrativní pracovník na 48 745 původních obyvatel. Tento poměr byl v bývalém Belgickém Kongu ještě o něco vyšší.

Vyšší poměr evropských administrativních pracovníků na počet obyvatel měl většinou za následek represivnější formu koloniální správy. Zejména výběr daní, politiky spojené se zemědělstvím či povinné veřejné práce byly mnohem intenzivněji prosazovány ve francouzské Západní Africe a Belgickém Kongu než v britských koloniálních územích. Na druhou stranu, pod nepřímou správou mnohdy docházelo ke zneužívání moci místními vládci. Často docházelo ke korupci a místní vládci využívali svého postavení k získání bohatství a blahobytu. Potomci místních vládců získávali nesrovnatelně lepší vzdělání než zbytek obyvatelstva, což jim umožnilo zařadit se mezi vzdělanou elitu (Cartey, Kilson, 1970: 75-77).

3.4. Belgické kolonie

Belgie se osamostatnila až v roce 1830, kdy se odtrhla od Nizozemí a belgickým králem byl zvolen Leopold I. (Frajer, 2008). V té době již nebylo mnoho zámořských území, která by mohli Belgičané kolonizovat. Navíc, Belgičané nebyli aktivní kolonizátoři, a pokud by nebylo horlivosti jejich monarchů, Leopolda I. a zejména jeho nástupce Leopolda II., nejspíš by žádnou kolonii nikdy nevlastnili.

Snahy prvního belgického krále Leopolda I. o vytvoření impéria se nikdy neseťkaly s úspěchem. Jeho nástupce Leopold II. si v záležitosti získání belgických zámořských území vedl o poznání lépe. Leopold II. byl králem Belgie od roku 1865 až do své smrti v roce 1909 (De Mesquita, 2007). Již od mládí byl přesvědčen, že Belgie potřebuje vybudovat svou koloniální říši, aby získala na mezinárodním poli větší politickou váhu a zároveň zbohatla (Ewans, 2003). V té době ale již nebylo mnoho ekonomicky atraktivních míst, která by si mohl podmanit, protože většina území v Americe a Asii již

byla zabrána jinými mocnostmi (De Mesquita, 2007). Leopold II. také později zjistil, že si kolonii nemůže ani koupit – žádná totiž nebyla na prodej.

Jeho jedinou možností bylo podmanit si zatím nekolonizované území, což nemohl udělat otevřeně. Znepřátelil by si tím jak evropské mocnosti, tak belgický lid. V Belgii se veřejné mínění stavělo vůči koloniální expanzi negativně (Ferro, 2007: 116). Pokud chtěl tedy nějaké území získat, musel všechny přesvědčit, že jeho zájmy byly čistě altruistické. V roce 1876 uspořádal v Bruselu geografickou konferenci, na kterou pozval slavné cestovatele, myslitele, obchodníky a vojáky.

Na konferenci byla založena Mezinárodní africká asociace, které Leopold II. předsedal a jejíž sídlo bylo v Bruselu (Hochschild, 1999: 42-45). Asociaci oficiálně nešlo o územní zisky, ale o zrušení otroctví a přinesení civilizace do míst, kam ještě nepronikla. Tímto krokem získal na mezinárodním poli pověst humanisty a bojovníka proti obchodu s otroky. Později byla Mezinárodní africká asociace nahrazena organizací pojmenovanou Mezinárodní konžská organizace (Association Internationale du Congo, AIC). Leopoldova AIC získala oficiální bilaterální uznání od Spojených států, Francie a Německa v roce 1884 (Buelens, Marysse, 2009).

3.4.1. Svobodný stát Kongo

Kolonizace Konga

Na počátku objevování a podrobování si rozsáhlých konžských území bylo prozkoumávání řeky Kongo (Ferro, 2007: 115-116). Evropští cestovatelé se snažily najít zdroj řeky Konga po několik staletí. Dlouho však nebyli při hledání úspěšní. Řeka se totiž rychle svažuje do moře skrze úzká údolí a množství vodopádů, které znemožňují přístup do vnitrozemí na lodi (Hochschild, 1999: 16). Proto bylo Kongo dlouho neprobádaným územím.

Na podnikání objevných cest do vnitrozemí a následné kolonizaci Konga se nepodíleli vojáci či obchodníci, jak bylo obvyklé, ale civilisté s pocitem civilizačního poslání a objevitelským duchem – objevitel Pierre de Brazza a novinář Henry Morton Stanley. Zatímco francouzský důstojník Pierre de Brazza se k řece Kongo přiblížil ze západu po gabonské řece Ogoué, Henry Morton Stanley dorazil k řece Kongo

od východu. Stanley vyrazil na svou výzkumnou cestu ze Zanzibaru a hlavním cílem jeho mise bylo najít Davida Livingstona, který se ztratil při hledání pramene Nilu (Ferro, 2007: 115-116).

Po návratu do Evropy byl již v tu dobu slavný cestovatel Stanley najat Leopoldem II., aby se do Konga vrátil a skupoval pro něj co možná nejvíce pozemků a slonoviny. Od roku 1879 až do roku 1884 byl Henry Stanley v Kongu, kde zajistil paroplavbu na horním toku řeky Kongo a organizoval stavění silnic a budování vojenských základen.

Při průzkumu konžského území měl Stanley za úkol zejména uzavřít smlouvy s místními vládci, kteří většinou ne zcela vědomě předali pozemková práva do soukromých rukou krále Leopolda II. S pomocí Henryho Stanleyho byl Leopold II. schopný prohlásit velká území v Kongu za svá vlastní. V Kongu Henry Stanley narazil na Pierra de Brazza, který se snažil získat území v Kongu pro Francii (Hochschild, 1999: 69).

Různé evropské spory o africká území, zejména pak spory pramenící z evropských aktivit v regionu Konga, přinesly myšlenku mezinárodní konference, na které by se tyto rozpory urovnaly (Boahen, 1990: 15). Na Berlínské konferenci pořádané Otto von Bismarckem nejvíce získal právě Leopold II. (Ferro, 2007: 104). Během Berlínské konference obdržela AIC pod vedením Leopolda II. plnou mezinárodní suverenitu a vládu na Kongem. Brzy poté dal belgický parlament Leopoldovi II. svolení, aby se stal králem i druhého státu, afrického Konga (Buelens, Marysse, 2009). Král Leopold II. tedy po mnoha neúspěšných pokusech o získání kolonie v různých částech světa nakonec díky svému opatrnému politickému manévrování obdržel titul svrchovaného vlastníka Konga (Ferro, 2007: 104), území o rozloze osmdesátkrát většího než je velikost Belgie a které zabírá pětinu afrického kontinentu. Nový stát dostal jméno Svobodný stát Kongo (Ewans, 2003).

V roce 1889 již v Kongu pracovalo na 430 zaměstnanců krále Leopolda II. Byli to obchodníci, vojáci, misionáři a administrativní pracovníci. Leopoldovým prvním záměrem bylo vybudovat infrastrukturu potřebnou k získávání bohatství ze své nové kolonie (Hochschild, 1999: 89). Náklady na ustanovení administrativního aparátu, vytvoření armády a boj proti arabským obchodníkům s otroky, kteří ovládali velkou část regionu, se brzy ukázaly jako neudržitelné (Ewans, 2003).

Mezi lety 1885 až 1890 tedy král Leopold II. strávil mnoho času a úsilí sháněním finančních prostředků pro své koloniální aktivity. Nakonec ho situace donutila požádat belgický stát o půjčku. Žádosti bylo i přes protikoloniální postoj belgického státu vyhověno. Důležití členové belgické vlády si již začali uvědomovat, že královo vlastnictví by mohlo jednoho dne nabýt velké ekonomické hodnoty. Král navíc přislíbil, že po své smrti případně vlastnictví Svobodného státu Konga Belgie, a Kongo se tak stane belgickým státním majetkem (Hochschild, 1999: 90-93). I tak král málem zbankrotoval a začal uvažovat o tom, že své snahy o zavedení vlády nad územím Konga vzdá.

Zlom nastal v době, kdy John Boyd Dunlop objevil praktické využití kaučuku pro jeho nový vynález – pneumatiky. Po jeho objevu poptávka po přírodním kaučuku rychle stoupla (Ewans, 2003), což bylo pro krále Leopolda II. darem z nebes. Nikde neměla rostoucí poptávka po této komoditě takové dopady jako v Kongu, jehož území bylo kaučukovníkovými lesy pokryto téměř z poloviny. Koncem 19. století se Svobodný stát Kongo stal nejvýnosnější kolonií v Africe s rychlou návratností investic. Sklizení přírodního kaučuku nevyžadovalo žádnou kultivaci, hnojiva či investice do drahého vybavení, jak tomu bylo při budování kaučukovníkových plantáží. Potřeba bylo pouze levné pracovní síly (Hochschild, 1999: 158-159). Místní obyvatelé byli nuceni ke sběru kaučuku a místo platu dostávali levné oblečení, korálky, sůl či nože.

Pokud nesplnili požadované kvóty, byli místní obyvatelé podrobováni různým formám nátlaku (Ewans, 2003). Často docházelo k únosům zejména žen a dětí. Oběti únosu mohly být zpátky vykoupeny za stanovené množství nasbíraného kaučuku (Hochschild, 1999: 160). Celý systém byl militarizovaný. Ve Svobodném státě Kongo byla vytvořena tzv. Force Publique, oficiální koloniální ozbrojené síly. Navíc měla každá obchodní společnost své vlastní ozbrojené síly. Někdy se stávalo, že byly celé vesnice srovnány se zemí, protože obyvatelé vesnic nechtěli spolupracovat. Vojáci dostali rozkaz, aby sbírali uříznuté ruce zastřelených obětí jako důkaz, že zbytečně neplýtvají přidělenou municí.

S určitostí zjistit počet obětí 23 let trvajících Leopoldova režimu v Kongu není jednoduché. Dnes lze toto číslo pouze odhadovat. V úvahu je potřeba vzít čtyři úzce propojené příčiny poklesu počtu populace. Prvním z nich je *násilná smrt*, která sice nebyla nejčastější příčinou smrti během existence Svobodného státu Konga, zato byla nejlépe zdokumentována.

Další příčinou úmrtí byla *podvýživa a vyčerpání*. Mnoho lidí tehdy prchalo ze svých domovů. Pokud se nemohli dostat za hranice státu, zůstávali v nehostinných oblastech hluboko v pralese či v bažinatých oblastech, kde byl nedostatek jídla. Členové ozbrojených sil navíc zabírali či ničili veškeré zdroje jídla v opuštěných vesnicích. Těm, co neuprchli, bylo jídlo často sebráno a dáno vojákům. Muži se navíc nemohli věnovat obdělávání půdy, protože se museli podílet na sběru přírodního kaučuku. Ženy tak používaly stejná pole stále dokola, což rychle vyčerpalo tropickou půdu a vyústilo v pokles úrodnosti a výnosů. Rukojmí v zajetí také často umírali hladu vzhledem k malému přísunu potravy.

V neposlední řadě byly příčinou úmrtí *nemoci*. Většina z nemocí se v Kongu samozřejmě vyskytovala již dříve, špatný stav populace ale urychlil jejich šíření (např. spavá nemoc, malárie). Jedním z největších zabijáků pak byly neštovice zavlečené Evropany, proti kterým neměli původní obyvatelé Konga vybudovanou imunitu.

Posledním důvodem pro propad počtu obyvatel v Kongu byl také prudký pokles porodnosti. Ženy v nepříznivých životních podmínkách, jaké bezesporu ve Svobodném státě Kongo nastaly, nechtěly mít děti. Dnes je odhadováno, že se konžská populace mezi lety 1885 a 1920 zmenšila minimálně o polovinu, což znamená pokles počtu obyvatel o přibližně 10 milionů lidí (Hochschild, 1999: 224-232).

Vše, co se dělo ve Svobodném státě Kongo, bylo po dlouhou dobu přísně utajováno (Ewans, 2003). První kusé informace o konžském systému nucené práce a násilnostech, které se do Evropy a Spojených států dostaly, byly poskytovány presbyteriánským misionářem Williamem Henry Sheppardem ze Spojených států amerických. Sheppard nebyl první misionář konfrontovaný se situací v Kongu, byl ale prvním, který se snažil o informování veřejnosti. Jeho články o Kongu se objevily v mnoha misionářských časopisech a brzy začaly být symbolem Leopoldova Konga právě uříznuté ruce, které museli příslušníci konžských ozbrojených sil sbírat jako důkaz své efektivnosti. Občas se objevovaly protesty proti Leopoldovi. Tomu se ale stále dařilo tyto útoky na jeho režim v Kongu díky svému šarmu odrážet (Hochschild, 1999: 164).

To se podařilo změnit až díky úsilí Edmunda Morela, pracovníka rejdařské společnosti, který měl přístup ke statistickým údajům o konžském importu a exportu. Z údajů zjistil, že ze Svobodného státu Kongo putovalo do Evropy obrovské množství

přírodního kaučuku, do Konga však nebylo vyváženo úměrné množství zboží. Navíc velká část exportu z Evropy do Konga sestávala ze zbraní a munice. Morel z těchto informací správně vyvodil, že je Kongo „systematicky olupováno“.

Morelova kampaň namířená proti Leopoldovu režimu byla pro krále osudná. Jeho pověst bojovníka proti otroctví a humanisty byla zničena. Postupem času musel čelit čím dál většímu tlaku zejména ze strany Velké Británie a Spojených států amerických. Navíc se nálada v Belgii otočila proti němu, a to jak kvůli situaci ohledně Konga, tak vzhledem k jeho milostnému vztahu s mladou francouzskou prostitutkou (Ewans, 2003). Leopold II. pochopil, že si Kongo nemůže již dlouho udržet. Rozhodl se tedy svůj cenný majetek odprodat belgickému státu (namísto odkázání Konga Belgii po své smrti, jak sliboval dříve). Belgickým představitelům nezbývalo než souhlasit s nabídkou odprodeje – jednak ze strachu kvůli ztrátě dobré reputace v mezinárodních vztazích, ale také protože nechtěli o tak potenciálně významný zdroj příjmů přijít. Vyjednávání o ceně Konga začalo v roce 1906 a protáhlo se až do roku 1908, kdy král konečně souhlasil s prodejem a předal svá majetková práva Belgii, která tak získala suverenitu nad kolonií Belgické Kongo (Hochschild, 1999: 256-257).

3.4.2. Belgické Kongo

Po roce 1908 se počet zpráv hovořících o špatném zacházení s konžským obyvatelstvem rapidně snížil. Novinky o vypálených vesnicích či držení žen a dětí v zajetí se přestaly postupně objevovat. To ale neznamená, že by v oblasti bylo upuštěno od nucené práce, jen byly volené takové prostředky, které nevzbuzovaly pozornost misionářů a humanistů.

Byla zavedena daň z hlavy, kterou obyvatelé museli platit ze své mzdy. Potřeba peněz pro zaplacení této daně nutila obyvatele Konga, aby pracovali na nově vznikajících kaučukovníkových plantážích,⁶ při sklizni bavlny nebo při zajišťování produkce palmového oleje. Povaha systému nucené práce se měnila podle potřeb Belgie (Hochschild, 1999: 277). V roce 1938 tak jen v zemědělství muselo pracovat okolo 3 milionů obyvatel Konga (Ewans, 2003). Během první světové války bylo zase

⁶ Přírodní kaučuk byl v zemi stále vzácnější kvůli předchozí nadměrné těžbě a zakládání nových plantážích bylo jedinou možností pro udržení vysokého exportu této suroviny z Konga (Hochschild, 1999: 277).

obyvatelstvo nuceno zúčastnit se invaze do Východní Afriky (dnešní Tanzanie) jako příslušníci dočasně rozšířené Force Publique. Dalším sektorem, kde se prosazovala nucená práce, byla těžba mědi, zlata, cínu a dalších nerostných surovin. Pracovníci v dolech byli rekrutováni násilím a pokud utekli, hrozilo jejich rodinám zatčení a uvěznění (Hochschild, 1999: 277). Obyvatelé Konga byli nuceni odpracovat 60 dní ročně, během druhé světové války byl počet povinně odpracovaných dní navýšen dokonce na 120 dní. V roce 1955 byl tento počet snížen na 45 dní, a i když oficiálně politika nucených prací platila až do roku 1960, většinou už nebyla po roce 1957 prosazována (Cartey, Kilson, 1970: 88).

Koloniální mocenská struktura v Belgickém Kongu sestávala ze tří hlavních složek – církve, státní správy a velkých podniků. Státní správa podporovala jak velké podniky, tak církve, která měla důležitou úlohu zejména co se týče vzdělávání. V době získání nezávislosti se na správě Konga podílelo okolo 10 000 belgických administrativních pracovníků, soudců a příslušníků armády. Velký vliv Belgie na Kongo byl očividný nejen ve městech, což bylo obvyklé i u ostatních kolonií, ale také v odlehlých rurálních oblastech.

Nesmírně důležitou roli v Belgickém Kongu hrála církev. Těsně před získáním nezávislosti se ke křesťanství hlásilo 5 371 785 obyvatel Konga, z toho 80 % se považovalo za Římské katolíky. Ve stejné době bylo v zemi 669, kde bylo zaměstnáno na 6 000 evropských misionářů. Spolupráce mezi koloniální správou a církví byla velmi úzká. Stát poskytoval církvi hodně podpory a financoval školy vedené katolickými misionáři (Cartey, Kilson, 1970: 87-89). Právě církve měly v rukou téměř veškeré vzdělávání. Většina dětí navštěvovala základní školy přidružené k misiím po dva roky. Velkou část doby, která byla určena pro vzdělání, trávili obděláváním půdy patřící k misiím. Jen zlomku dětí se dostalo vyššího než základního vzdělání. Sekundární a terciární vzdělávací instituce byly vytvořeny až v 50. letech 20. století. V době získání nezávislosti bylo v celém Kongu 17 vysokoškolsky vzdělaných lidí (Ewans, 2003).

3.4.3. Ruanda-Urundi

Dějiny Rwandy a Burundi byly dlouhou dobu určovány relativní geografickou izolovaností, zejména kvůli členitému terénu oblasti. Tyto podmínky umožnily víceméně

nerušený historický vývoj, který byl narušen až s příchodem Evropanů a následnou kolonizací (Záhořík, 2012: 6). Vzhledem ke geografické poloze a členitému terénu se Evropané nemohli do oblasti afrických Velkých jezer snadno dostat. Touha Evropanů po objevení pramene Nilu nakonec dovedla dobrodruhy a objevitele i do této oblasti. Prvními Evropany, kteří se v roce 1858 dostali až k břehu jezera Tanganyika, byli Richard Burton a John Hanning Speke. Proslulejšími průzkumníky afrického vnitrozemí se ale stali již výše zmiňovaní Henry Morton Stanley a David Livingstone (Záhořík, 2012: 42-43).

O východní Africe se mluvilo jako o regionu s obrovským ekonomickým potenciálem (výnosy z těžby kaučuku a vývoz slonoviny měly sloužit ke vzniku a fungování administrativy v regionu, zatímco hustě obydlené oblasti by byly důležitým odbytištěm evropského zboží). Záhy se o východní Afriku začali vedle Německa zajímat Britové a Leopold II., který chtěl rozšířit Kongo dále na východ (MacKenzie, 1983: 28-29).

Ačkoliv Otto von Bismarck dlouho nechtěl, aby se Německo jakkoliv podílelo na získávání nových území v Africe, podlehl později nátlaku podnikatelů, kteří měli na kolonizaci zájem (MacKenzie, 1983: 22). Prohlásil několik území v západní a jihozápadní Africe za německé protektoráty, později dokonce svolal Berlínskou konferenci, aby byl zabírání afrických území dán nějaký řád (MacKenzie, 1983: 22).

Na německém zisku dnešního území Rwandy a Burundi měl největší zásluhy Carl Peters, dobrodruh a zakladatel Německé východoafrické společnosti (Chrétien, 2006: 216), který dorazil do východní Afriky (přesněji území dnešní Tanzanie) v roce 1884, kdy začal podepisovat smlouvy o spolupráci s místními vládci (MacKenzie, 1983: 28). Jeho hlavním zájmem bylo vytvoření koloniálního afrického panství, které by sloužilo jako místo pro německou populaci. V roce 1885 obdržela Německá východoafrická společnost od německé vlády záruku monopolního obchodního postavení v oblasti, čehož Společnost využila k další expanzi.

Německá východní Afrika (Deutsche Ost-Afrika, DOA) se stala oficiální korunní kolonií Německé říše 1. ledna 1891 (Uhlíř, 2010). Problematické bylo ale přesné vymezení hranic. Území afrických Velkých jezer bylo na přelomu století nejasně rozděleno mezi Velkou Británií, Německo a Svobodný stát Kongo krále Leopolda II. Přesně vymežit hranice se podařilo až v roce 1910 na Bruselské konferenci (Chrétien, 2006: 214).

Po dohodě mezi belgickým králem a Německem připadly pod správu DOA i Ruanda a Urundi, dnešní Rwanda a Burundi. DOA zabírala celkovou rozlohu 995 000 km² (území dnešních nezávislých států Tanzanie, Rwandy a Burundi).

Po vyřešení územních sporů mezi koloniálními mocnostmi se mohly německé úřady zaměřit na zefektivnění způsobu koloniální správy (Uhlíř, 2010). V roce 1906 byl v Německé východní Africe ustanoven systém nepřímé vlády, který vznikl na základě dekretu z 20. června téhož roku. Hlavní snahou Německa bylo omezit vojenskou i civilní správu na nezbytné minimum. Na kolonii dohlížel stálý německý rezident. Vzemi současně působilo několik armádních důstojníků (Záhořík, 2012: 53). Územní aparát koloniální správy tvořilo v roce 1914 pouze 68 německých úředníků (Uhlíř, 2010).

Přímou správu měli na starosti místní panovníci, kteří byli zapojeni do systému správy země prostřednictvím výběru daní, zejména tzv. daně z chýše. Samotným výběrem daní byli v Tanganyice pověřeni nižší domorodí úředníci a uměle jmenovaní náčelníci, kteří často zneužívali svého postavení, což vedlo později k povstání Maji-Maji v roce 1905. Němci proto nikdy nezavedli systém uměle jmenovaných náčelníků i v Ruandě-Urundi, aby si nezneprátili místní tutsijskou elitu. Německá koloniální správa tedy neměla na změny ve rwandské a burundské společnosti moc významný vliv (Záhořík, 2012: 53).

Ačkoliv se koloniální mocnosti na Berlínské konferenci vyslovily pro neutralitu střední Afriky, první světová válka se regionu nevyhnula. Po několika šarvátkách v roce 1915 došlo k útoku spojených sil Belgie a Velké Británie na německé državy v dubnu následujícího roku (Chrétien, 2006: 260). Dobývání Německé východní Afriky pro Belgičany skončilo již v září roku 1916, když belgické jednotky obsadily Ruandu-Urundi a značnou část Tanganyiky, a to bez větších ztrát, zato ale s obrovskými zisky (Záhořík, 2012: 61). Během války bylo brutálně zacházeno s obyvatelstvem. V době okupace, která skončila až v roce 1921, docházelo k zabavování potravin, což vedlo ke kolapsu obchodu, nedostatku jídla a následnému hladomoru.

Britové se s Belgičany rychle dohodli na rozdělení dobytého území. Rwanda a většina území Burundi připadly Belgii, Tanganyika a část východního území Burundi připadla Velké Británii pod statutem mandátu B Společnosti národů (Chrétien, 2006: 260-261). Belgie oficiálně akceptovala mandát nad svěřeným územím

v roce 1924, ve stejném roce také došlo ke změně názvu kolonie na Ruanda-Urundi (Chrétien, 2006: 263). Mandát B zavazoval státy, které převzaly území Německé východní Afriky, aby na nově získaných územích zajistily svobodu obchodu a misionářské činnosti. Zároveň měl v být v mandátních státech zajištěn pokrok a emancipace Afričanů – takto definovaný mandát naznačoval řízení kolonie systémem nepřímé správy (Chrétien, 2006: 260).

První léta belgické správy znamenala pomalé prosazování belgické administrativy. Pomalý postup Belgie byl zapříčiněn neznámými sociokulturními podmínkami, zároveň po sobě Němci nezanechali fungující správu, na které by Belgičané mohli stavět. Německé právo ale i tak sloužilo až do roku 1925. Později bylo nahrazeno belgickým právním systémem (Záhořík, 2012: 67-68). Oficiálně uplatňovala Belgie nepřímou správu, realita byla však jiná. Na to, aby systém správy Ruandi-Urundi mohl být považován za nepřímý, byla belgická politika moc komplikovaná a příliš zasahovala do vnitřních záležitostí společnosti (Záhořík, 2012: 79). Hlavním cílem Belgičanů bylo zejména zvýšit zdroje příjmů ze zemědělské produkce, ačkoliv Ruanda-Urundi nebyla oficiálně kolonií, ale mandátním teritoriem. Belgičané zavedli striktně kontrolovaný systém nucených prací i ve Ruandě-Urundi, aby podpořili zemědělskou produkci a zdroje svých příjmů.

Během belgické koloniální správy tak mnoho obyvatel Ruandi-Burundi migrovalo za prací a lepšími životními podmínkami, nejčastěji do Britských teritorií (Tanganyiky a Ugandy) a do Belgického Konga (zejména do provincií Severní Kivu a Katanga). Objem migrace se výrazně navýšil během druhé světové války (Chrétien, 2006: 279). Belgičané podporovali rozvoj těžebního průmyslu v Belgickém Kongu, díky čemuž se Belgické Kongo stalo důležitým dodavatelem surovin pro evropské mocnosti během druhé světové války. Pro rozvoj těžby byla migrace z Ruandi-Urundi do Konga nezbytností, protože v konžských východních provinciích byl nedostatek pracovní síly, který byl zapříčiněn brutální politikou Leopolda II (Záhořík, 2012: 75).

Ustavení belgické správy a nepřímé vlády oslabilo moc krále a místních náčelníků. Došlo také k zavedení etnické kategorizace (Záhořík, 2012: 68). Dnes je belgické správě vyčítáno, že položila základ pro etnické konflikty mezi Hutuy a Tutsii jak ve Rwandě, tak v Burundi. Belgická správa nebrala vůbec v potaz komplikovanost společenského systému ve Ruandě-Urundi. V rámci snahy o jednotu a uniformitu státní správy bylo tutsijským náčelníkům dáno dominantní postavení nad Hutuy.

Ze sčítání lidu, které provedli Belgičané hned po převzetí moci, vyplynulo, že zemědělství Hutuové tvořili 85 % populace, pastevečtí Tutsiové 14 % a Twa pouze 1 %. Původně byli Hutu a Tutsi spíše sociálními kategoriemi, mezi kterými bylo možno přecházet, takže i Hutu se mohl stát Tutsi. Tento stav se během kolonialismu změnil a sociální identita byla změněna na identitu etnickou (Záhořík, 2012: 78-79). Tutsiové byli podle Evropanů díky svým rysům podobnějším těm evropským považováni za přirozené vládcy, zatímco Hutuové vzhledem ke svému nízkému vzrůstu a africkým rysům byli předurčeni k tomu, aby sloužili (White, 2009: 474). Mezi belgickými poddanými měli Tutsiové nejlepší postavení, neboť byli považováni za inteligentnější než Hutuové. Díky tomu získali Tutsiové i vyšší status mezi obyvateli (Záhořík, 2012: 73). Tutsijská aristokracie byla povýšena do role vládců země, zatímco Hutuům a Twa byla přisouzena role poddaných. Tato kategorizace zajistila Tutsiům značné výhody, od distribuce bohatství, přes vzdělání, až k moci a vlivu (Badru, 2010: 164).

3.4.4. Vývoj v regionu po získání nezávislosti

Rwanda

První snahy o uznání nezávislosti se ve Rwandě začaly objevovat v polovině 50. let. Ve stejné době také propukly první spory mezi hutuskými a tutsijskými elitami (Chrétien, 2006: 302). Vyhledka nezávislosti a demokracie toto etnické napětí ještě zvýšila. Hutuská inteligence začala bojovat proti tutsijské nadvládě (Solberg, 2011: 48). V roce 1957 byl vydán „Manifest Bahutu“, který vyjadřoval přání hutuské elity o ukončení tutsijské dominance (Hintjens, 1999: 255).

Ve stejné době došlo k několika lokálním revolucím a etnickým rozbujům, zejména na severu a ve střední části země (Chrétien, 2006: 302). Belgická vláda a katolická církev pohlížela na další vládu tutsijské menšiny jako na neudržitelnou, a proto obrátily svoji pozornost od tutsijských elit a začali podporovat hutuské revolucionáře (Solberg, 2011: 48). V roce 1959 byla vydána oficiální deklarace o nezávislosti Ruandi-Urundi, což jen urychlilo proces rozšiřování vnitřní autonomie. Ruanda-Urundi se administrativně naprosto odtrhla od Konga, byly zavedeny dočasné instituce a státy se začaly připravovat na první volby. Volby se ve Rwandě odehrávaly v kontextu etnického rozdělení, vítězství získala hutuská politická strana Hnutí za emancipaci Hutuů

(Parti du Mouvement de l'Emancipation Hutu, PARMEHUTU), která byla rasisticky orientovaná a jejím cílem bylo navrácení země vlastníkům, tzn. Hutuům (Chrétien, 2006: 302-304).

V roce 1961 byla tutsijská monarchie organizovaným státním převratem svržena a došlo k ustanovení nezávislé prezidentské republiky. Již v té době upozorňovala Organizace spojených národů, že byl ustanovený nový režim rasového diktátorství a došlo k přesunu od jednoho typu opresivního režimu k dalšímu (Solberg, 2011: 48). V roce 1962 byla nezávislost Rwandy i Burundi uznána Belgií. Ve stejném roce bylo ve rwandských etnických nepokojích zabito přibližně 10 tisíc Tutsiů a až 150 tisíc jich muselo uprchnout ze země, zejména do Burundi. Další vlny uprchlíků odcházejících ze země následovaly v letech 1964 a 1973, počet uprchlíků žijících mimo Rwandu byl v té době odhadován až na 700 tisíc (Chrétien 2006: 305). Po získání nezávislosti ti, kteří byli oficiálně zaznamenáni jako Tutsiové, byli podrobni přísným kvótám v přístupu k vyššímu a vysokému vzdělání a ve veřejném sektoru (Hintjens, 1999: 247).

Do poloviny 80. let se Rwandě dařilo relativně dobře (Hintjens, 1999: 242). V 80. letech došlo na vybudování telekomunikační sítě a rozvoj infrastruktury, na druhé straně se ale zhoršovala ekonomická situace běžných obyvatel. Pokles ceny kávy v polovině 80. let započal období politického extremismu. Tři čtvrtiny rwandského exportu závisely právě na kávě. Propad její ceny na světových trzích zhoršil ekonomickou situaci celé země (Záhořík, 2012: 121). Od roku 1973 se po vojenském puči stal prezidentem Juvénal Habyarimana a etnická diskriminace vůči Tutsijům se ještě zvýšila (White, 2009: 476). Tutsijští obyvatelé Rwandy byli obviňováni z ekonomických problémů, se kterými se Rwanda potýkala, a vina za utrpení hutuských zemědělců byla přisuzována právě jim (Záhořík, 2012: 148).

V roce 1990 začala vpádem Rwandské vlastenecké fronty (Rwandan Patriotic Front, RPF) čtyři roky trvající občanská válka, která později vyústila v nechvalně známou rwandskou genocidou a masakrem přes 800 tisíc Tutsijů a umírněných Hutuů (Solberg, 2011: 48). Hlavními organizátory genocidy byli příslušníci hutuské elity žijící na severu, kteří měli důležité pozice v armádě a vrcholném veřejném sektoru (Hintjens, 1999: 249).

Burundi

V Burundi se situace vyvíjela jinak, než tomu bylo ve Rwandě. Snahy o nezávislost nevyústily v revoluci, ale byla ustanovena konstituční monarchie. V září 1961 vyhrála volby Národní strana, která byla převážně tutsijská (Solberg, 2011: 48). Narozdíl od Rwandy tak v Burundi získali moc tutsijské elity v čele s králem. První meziethnické násilnosti se projeví krátko po získání nezávislosti, která byla vyhlášena stejně jako ve Rwandě v roce 1962. Novým panovníkem země se stal Mwambutsu IV. (Záhořík, 2012: 156), zatímco premiérem byl jmenován princ Rwagasore, syn krále. Rwagasore prosazoval potřebu národní jednoty a měl na společnost sjednocující vliv. Bohužel byl zavražděn dva týdny po svém jmenování, což vyhrotilo politickou nevraživost mezi příslušníky obou etnik (Ndikumana, 1998: 35).

Po etnických nepokojích ve Rwandě v roce 1962 odešlo mnoho rwandských uprchlíků právě do Burundi. Vývoj ve Rwandě a příliv uprchlíků vyvolaly obavy u tutsijských elit z možné hutuské revoluce podobné té, co proběhla ve Rwandě. Hutuům v Burundi naopak nedávný vývoj v jejich blízkém sousedství dal naději na změnu režimu v jejich prospěch a zároveň možnost získání absolutní moci ve státě (Chrétien, 2006: 312). Ke strachu z hutuské revoluce přispěla i špatná ekonomická a sociální situace v 60. letech. Káva tvořila až 80 % exportu, na konci 60. let ale ceny kávy poklesly, což jen přispělo k prohlubující se krizi (Záhořík, 2012: 168). Od roku 1966, kdy došlo k převratu, zemi vládli militantní diktátoři (Ndikumana, 1998: 37).

Špatná socioekonomická situace spolu s represemi vůči Hutuům vyústila v hutuské povstání v roce 1972, které mělo své epicentrum v jižních částech Burundi. Odvetné akce tutsijských elit začaly téměř okamžitě. Bylo vyhlášeno stanné právo v celé zemi a docházelo k rozsáhlému zatýkání, zejména Hutuů žijících v Bujumbuře. Proti sobě stály dvě skupiny – na jedné straně „Mulelisté“, kteří si kladli za cíl likvidaci všech Tutsiů, a na druhé straně vysoce postavení Tutsiové, kteří chtěli vyhladit Hutuy. Odhaduje se, že masovému zabíjení padlo za oběť až 200 000 lidí, převážně Hutuů (Záhořík: 171-172).

Požadavky institucionálních reforem, kladené jak veřejností, tak mezinárodním společenstvím, byly vyslyšeny až v roce 1992. Militantní režim povolil vznik nových politických stran. O rok později se konaly jak parlamentní, tak prezidentské volby. Ve volbách zvítězila Burundská demokratická fronta (Front Démocratique du Burundi,

FRODEBU) a prezidentem se stal Melchior Ndadaye. Poprvé v dějinách Burundi se tak stal prezidentem civilista, a navíc Hutu. Prezident byl ale tři měsíce po nástupu do funkce zavražděn a moci se znovu ujala armáda (Ndikumana, 1998: 36). Během několika následujících týdnů bylo podle odhadů zabito mezi 50 až 100 tisíci lidmi. Občanská válka, trvající dalších 13 let, měla za následek smrt dalších 200 tisíc obyvatel, zničenou infrastrukturu a nesmírné ekonomické dopady (Bundervoet, 2009: 357).

Demokratická republika Kongo

Vlna snahy o nezávislost dorazila do Konga stejně nečekaně jako do většiny afrických států (O'Sullivan, 2005: 107). První velká demonstrace, kdy Konžané požadovali uznání nezávislosti v Leopoldville v roce 1959, byla krvavě potlačena příslušníky Force Publique (Chrétien, 2006: 300-301). Ačkoliv Belgičané nepředpokládali nezávislost Konga po dalších 30 let, kvůli rostoucímu tlaku přiznali Kongu nezávislost v červnu roku 1960 (Chrétien, 2006: 302). V době získání nezávislosti bylo v celém Kongu pouze 17 vysokoškolsky vzdělaných Konžanů a jenom 3 úředníci z celkového počtu 5 000 byli Afričané.

Po prvních demokratických volbách byl za předsedu vlády zvolen Patrice Lumumba, který se chtěl odpoutat od západního vlivu a přiklonil se proto k Sovětskému svazu. Strach z protizápadních nálad v nově vzniklých afrických státech vedl k rozhodnutí americké vlády o zbavení se Lumumby. Plány CIA na atentát nebyly úspěšné, proto začali Američané podporovat vládní frakci, která byla vůči Lumumbovi nepřátelská. Lumumba byl zavražděn v lednu 1961. Mezi těmi, kteří se na vraždě podíleli, byl i Joseph Desiré Mobutu. V roce 1965 se po vládním převratu stal Mobutu prezidentem, kterým zůstal po více než 30 let (Chrétien, 2006: 300-301).

Mobutu nastolil brutální kleptokratický režim. Během své vlády těžil z podpory západních mocností, protože protikomunistické Kongo bylo pro západní mocnosti důležitým strategickým partnerem ve střední Africe (O'Sullivan, 2005: 108). Později Mobutu přejmenoval Kongo na Zaire a sám sebe tituloval Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Za Banga⁷ (Deibert, 2008). Mobutu se stal jedním z nejbohatších mužů světa. Jeho osobní bohatství bylo odhadováno až na 4 miliardy amerických dolarů (Chrétien, 2006: 300-301).

⁷ V překladu Mocný válečník, kráčeující od vítězství k vítězství, zanechávající za sebou spáleniště.

S koncem studené války v roce 1989 Mobutu ztratil podporu západních spojenců. Na počátku 90. let se hospodářská a politická situace v Zaire destabilizovala (Suchánek, Macková, 2009). Mobutu se v rámci snahy o udržení moci pokusil o vytvoření demokratické vlády v letech 1991 až 1992, jeho pokus však selhal (Davis, Hayner, 2009). Situaci ještě zkomplikovala genocida ve Rwandě v roce 1994 a příliv přibližně dvou milionů uprchlíků, mezi nimiž byli i vysocí vůdci Interhamwe, kteří se na genocidě podíleli.

Příslušníci Interhamwe (předchůdci dnešní FDLR) podnikali z konžského území útoky proti vládě ve Rwandě. V roce 1996 Rwanda a Uganda společně podnikly invazi do Konga za účelem zničení Interhamwe (Deibert, 2008). Rwandské a ugandské jednotky také podpořily povstaleckého vůdce Aliance demokratických sil pro osvobození Konga-Zairu (Alliance of Democratic Forces for the Liberation of Congo-Zaire, AFDL) Laurenta-Désiré Kabilu, jehož cílem bylo svržení Mobutovy diktatury. Kabila rychle postupoval přes konžské území a v květnu 1997 vstoupil do hlavního města Kinshasy, kde se stal prezidentem země, kterou ihned přejmenoval na Demokratickou republiku Kongo (Davis, Hayner, 2009).

Po svržení Mobutua Sese Seka zůstalo Kongo vysoce nestabilní. V roce 1998 požádal Kabila o stažení ugandských a rwandských sil ze země, což znovu rozpoutalo konflikt. Bývalí Kabilovi spojenci se nechtěli vzdát svého vlivu nad oblastmi, které byly nesmírně bohaté na nerostné suroviny. V srpnu 1998 se povstalecká skupina RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie) podporovaná Rwandou bez úspěchu pokusila o svržení Kabilu. Do boje se také zapojili Mobutovi příznivci, kteří byli pro změnu podporováni Ugandou. V roce 2001 byl Laurent Kabila zavražděn a ve funkci ho nahradil jeho syn Joseph Kabila.

V roce 2002 byla v Pretorii podepsána dohoda o ukončení války, na jejímž základě byla ustanovena i přechodná vláda. Ačkoliv se vojenské jednotky sousedních států stáhly, ve východních provinciích stále bojují ozbrojené skupiny (Suchánek, Macková, 2009). Podle odhadů kvůli válce v Kongu mezi lety 1998 až 2007 zemřelo okolo 5,4 milionů obyvatel, a to zejména kvůli ekonomickému kolapsu a nemožnosti poskytování zdravotnické péče v konfliktem zasažených oblastech (Deibert, 2008).

4. Dopady kolonialismu na rozvoj a konflikty v Africe

Tato kapitola se bude zabývat dopady kolonialismu na bývalé kolonie subsaharské Afriky. Kapitola je rozdělena na dvě hlavní části, kterými jsou společensko-ekonomické dopady kolonialismu a vliv kolonialismu na konflikty v Africe.

Evropský kolonialismus měl dlouhotrvající a rozsáhlé dopady na rozvoj dnešních afrických států (Blanton, Mason, Athow, 2001: 473). Nikde nebyla kolonizace tak dalekosáhlá a homogenní jako v Africe od konce 19. století. Kolonizace ostatních kontinentů se lišila. V Latinské Americe započala kolonizace již v 16. století a prakticky skončila ve 20. století. Kolonizace Asie byla zase mnohem méně homogenní než ta africká (Bertocchi, Canova, 2002: 1852). Kolonialismus narušil jak ekonomický rozvoj, tak sociální, kulturní a politický vývoj afrických společností (Alemazung, 2010: 63). Jedním z hlavních dědictví kolonialismu byl etnický konflikt (Blanton, Mason, Athow, 2001: 473). Ačkoliv byl kolonialismus důležitým určujícím faktorem afrického společensko-ekonomického rozvoje v 19. a 20. století, rozhodně nebyl jediným, a tak by dopady kolonialismu neměly být přeceňovány (Ziltener, Künzler, 2013: 306).

4.1. Společensko-ekonomické dopady kolonialismu

V následující kapitole budou podrobněji popsány ekonomické aspekty dopadů kolonialismu, stejně tak jako vliv kolonialismu na vývoj institucí a společnost v kolonizovaných afrických státech.

4.1.1. Dopady na ekonomický rozvoj

Nejviditelnější dědictví zanechal kolonialismus na stavu ekonomiky států většiny kontinentu v 60. letech 20. století (Reid, 2011: 270). V literatuře zabývající se historií kolonií převládá názor, že kolonizace byla pro koloniální ekonomiky špatná (Bertocchi, Canova, 2002: 1852). Původ nerovného ekonomického globálního rozvoje leží právě v období kolonialismu. Období od 16. do 20. století bylo definováno dominancí metropole nad zbytkem světa. Kapitál byl koncentrován v metropolích. Také došlo

k monopolizaci jak světového obchodu, tak přístupu k surovinám bývalých kolonií (Krylych, 2013: 352).

Jedním ze základních cílů kolonialismu bylo převést výnosy z kolonií přímo do metropole (Rodney, 1982: 149). Podle tzv. „teorie odlivu bohatství“ byla většina kapitálových přebytků (zisky, platy, penze, úroky z půjček) využita metropolitními zeměmi a nebyla efektivně investována v kolonizovaných zemích. Docházelo také k přímé exploataci ve formě daní, cel, omezení obchodu a přímých investic či nucené práci (Bertocchi, Canova, 2002: 1853). Odliv bohatství z kolonií snížil možnost akumulace kapitálu v kolonizovaných zemích, což mělo negativní dopad na budoucí ekonomický růst (Bertocchi, Canova, 2002: 1852). Byly také ovlivněny obchodní vztahy mezi jednotlivými koloniemi v rámci Afriky, protože ekonomiky bývalých kolonií byly integrovány do ekonomiky metropole, zatímco sousedící země v Africe mezi sebou neměly téměř žádné ekonomické vazby (Rodney, 1982: 230).

Koloniím byla již od počátku přisouzena role exportéra primárních surovin, které pak evropské státy využívaly pro domácí výrobu zboží. Nezpracované suroviny byly vyváženy za nízké ceny, zatímco zpracované zboží ze zahraničí bylo importováno a draze prodáváno v koloniích (Ocheni, Nwankwo, 2012: 51). Rozdíly mezi peněžní hodnotou afrických exportů nezpracovaných surovin a dovozem vyrobeného zboží představovaly jednu z forem nerovné výměny. Nerovná výměna byla vynucena politickou a vojenskou nadvládou kolonizátorů. V průběhu kolonialismu se tato nerovnost ještě zvětšovala (Rodney, 1982: 160).

Pěstování plodin určených pro export také nutilo kolonizované státy dovážet jídlo, které by si ale obyvatelé bývalých kolonií dokázali vypěstovat sami. Výsledkem tohoto přístupu byl růst cen potravin a jejich nedostatek na místních trzích (Ocheni, Nwankwo, 2012: 51).

Industrializace Afriky nebyla podporována, vyvážely se suroviny a importovány byly již hotové výrobky. Afričané většinou vykonávali pouze nekvalifikovanou práci. Kvalifikované pozice zastávali Evropané. Afričanů, kteří získali nějaké odborné dovednosti, bylo minimum. Kolonialismus tedy nevedl k rozšíření industriálních dovedností napříč Afrikou (Rodney, 1982: 217). Odliv bohatství z kolonií a přímá

exploatace v kombinaci se špatně nastaveným vzděláváním měly pravděpodobně negativní vliv na akumulaci lidského kapitálu (Bertocchi, Canova, 2002: 1853).

Na druhou stranu jsou jako kladné přijímány pozitivní rozvojové podněty přicházející od evropských států, např. budování infrastruktury a integrace kolonií do světové ekonomiky. Podle modernizační teorie byl kolonialismus prospěšný, protože podporoval začlenění kolonií do světového ekonomického systému, zajistil pro kolonie příchod cizího kapitálu a nastartoval modernizaci (Bertocchi, Canova, 2002: 1853). V období kolonialismu byla budována fyzická infrastruktura, zejména silnice a železnice. Rozložení silnic a železnic ale podléhalo potřebám koloniální mocnosti. Silnice a železnice byly budovány v regionech, které produkovaly exportní komodity, ostatní regiony byly ponechány bez infrastruktury. Cílem budování fyzické infrastruktury nebylo usnadnit vnitřní obchod v rámci kolonie nebo mezi koloniemi navzájem. Neexistovaly silnice spojující jednotlivé kolonie a regiony, jak by bylo potřeba pro rozvoj Afriky. Silnice a železnice vedly přímo k moři, odkud se komodity vyvážely. Kapitálové investice do infrastruktury přicházející z metropole byly minimální. Budování silnic, železnic či letišť bylo jednou z forem nucené práce, kterou museli místní obyvatelé vykonávat (Rodney, 1982: 209).

Po vyhlášení nezávislosti došlo v některých bývalých závislých územích k ekonomickému růstu, který přesáhl míru růstu během koloniálního období. Míra růstu dokonce překonala předpovědi pro období po získání nezávislosti. Mezi jednotlivými zeměmi ale existují velké rozdíly. Zdá se, že protektoráty byly schopné z nezávislosti získat největší výhody, zatímco kolonie čelily následkům kolonialismu i po získání politické samostatnosti. Tento fakt naznačuje, že dopady kolonialismu na ekonomiku kolonií mohou přetrvávat i po získání nezávislosti (Bertocchi, Canova, 2002: 1854).

4.1.2. Vliv kolonialismu na instituce

Kolonizace by také mohla být zodpovědná za vyvážení společností s nefunkčními institucemi, ziskuchtivými elitami a etnickými konflikty (Bertocchi, Canova, 2002: 1853). Koloniální zkušenost je jedním z hlavních faktorů, které ovlivnily dnešní instituce (Acemoglu, Johnson, Robinson, 2001: 1395).

Dobré instituce jsou důležité, protože jsou klíčové pro podporu investic, které jsou zásadní pro ekonomický rozvoj (Hopkins, 2009: 161). Země s lepšími institucemi, majetkovými právy a lépe nastavenými politikami více investují do fyzického a lidského kapitálu. Fyzický a lidský kapitál je pak efektivněji využit k dosažení lepší úrovně příjmů (Acemoglu, Johnson, Robinson, 2001: 1369). Nevhodné nebo slabé státní instituce vytváří nejistotu mezi potencionálními investory. Slabé instituce také zvyšují riziko vyvlastnění majetku vládou či elitami, narušují veřejné investice, podporují korupci a zvětšují pravděpodobnost občanských nepokojů (Hopkins, 2009: 161). Acemoglu, Johnson, Robinson (2001: 1372) ve svém výzkumu naznačují, že africké státy jsou chudší než zbytek světa právě proto, že mají špatné instituce.

Evropané budovali různé typy institucí v závislosti na možnostech usadit se v dané kolonii. V osadnických koloniích byly ustanoveny instituce, které posilovaly právní řád. Tyto instituce příliv investic podporovaly. Na druhé straně existovaly kolonie, které nebyly pro usazení Evropanů příznivé, protože míra úmrtnosti osadníků byla v těchto zemích příliš vysoká. V těchto státech koloniální mocnosti ustanovily státní aparáty, které měly za účel pouze vývoz surovin a bohatství z kolonie do metropole a jejichž instituce byly pro možné investice nevhodné (Acemoglu, Johnson, Robinson, 2001: 1395).

4.1.3. Vliv kolonialismu na africkou společnost

Vliv kolonialismu na společenský rozvoj v Africe se zpětně jeví jako spíše pozitivní. Díky kolonialismu se v Africe začal pomalu rozvíjet systém sociálních služeb, formální vzdělávání obyvatel a také moderní zdravotní péče, která předtím byla pro obyvatele afrických států naprosto nedostupná (Rodney, 1982: 206).

Během kolonialismu byly v afrických koloniích zavedeny sociální služby. Ty ale nebyly pro všechny a byly poskytovány hlavně bílým osadníkům. V omezené míře byly sociální služby poskytovány Afričanům, jejichž pracovní činnost měla přímou vazbu s těžbou a pěstováním plodin pro export do metropolí. Oblasti nepřinášející žádný zisk byly, co se týče škol či nemocnic, kolonizátory ignorovány. V rámci jednotlivých států tak existovaly značné regionální rozdíly v rozložení sociálních služeb v závislosti na integraci oblastí do ekonomické produkce. (Rodney, 1982: 206–208).

Sociální služby poskytované během kolonialismu byly koncentrovány do několika míst, zejména do měst. Vidina lepšího života ve městech zapříčinila migraci obyvatel z rurálních oblastí, kde tyto sociální výhody nebyly. Mnoho Afričanů odcházelo do měst, protože ta nabízela moderní sanitaci, elektřinu, vodovody, lékařské služby a školy, které se do vesnic ani během kolonialismu nedostaly (Rodney, 1982: 208). Podmínky ve městských oblastech ale i tak nebyly ideální. Města byla přelidněná, byly v nich špatné hygienické podmínky a docházelo k etnickým a kmenovým problémům (Ocheni, Nwankwo, 2012: 52).

Jedním z přínosů kolonialismu bylo zavedení formálního vzdělávání (Ocheni, Nwankwo, 2012: 51). Koloniální vzdělávání ale dnes není vnímáno pouze pozitivně. Předkoloniální africké vzdělávání bylo uzpůsobeno realitě africké společnosti. Děti se jak formálně, tak zejména neformálně učily schopnostem a znalostem, které potřebovaly pro život (Rodney, 1982: 239). Během kolonialismu byly zavedeny nové vzdělávací instituce, které částečně doplňovaly a částečně nahrazovaly ty předchozí.

Počet žáků zapsaných do základních škol se během koloniální éry výrazně zvýšil. Ve školním roce 1949–1950 v Belgickém Kongu navštěvovalo základní školu 33 % dětí. Stav středoškolského vzdělání byl ale mnohem horší, v roce 1950 mělo možnost navštěvovat střední školu pouze 1 až 2 procenta afrických dětí (Easterly, 2010: 289). Ve většině zemí se mezi lety 1950 a 1960 počet dětí navštěvujících základní školy zdvojnásobil či ztrojnásobil. Velkou zásluhu na tomto trendu měli afričtí politici, kteří pomalu získávali kontrolu nad domácími rozpočty během přechodu k nezávislosti (Austin, 2010).

Koloniální vzdělávání si nekladlo primárně za cíl zlepšit znalosti místní populace nebo zajistit studium na evropských univerzitách (Ziltener, Künzler, 2013: 303), ale vyškolit státní administrativní personál a pracovníky na nižších pozicích v soukromých firmách (Rodney, 1982: 240). Také nevycházelo z africké kultury a nemělo žádné přirozené vazby k africké společnosti, takže nepodporovalo smysluplný rozvoj v rámci afrického prostředí. Koloniální vzdělávání tak přimělo původní obyvatele afrických kolonií opustit své původní technologické znalosti (Ocheni, Nwankwo, 2012: 51).

V oblasti zdravotnictví byly nezpochybnitelným evropským přínosem pro Afriku moderní lékařské poznatky jako chirurgie a očkování (Rodney, 1982: 238). Díky tomu

byly v Africe vymýceny některé nemoci (Reid, 2011: 197), v první polovině 20. století došlo k velkému pokroku v boji s neštovicemi a spavou nemocí (Easterly, 2010: 289). Byla zavedena zdravotnická péče a zlepšily se hygienické podmínky (Reid, 2011: 197). Nově vybudované porodnice prospěly při snížení novorozenecké úmrtnosti (Easterly, 2010: 289).

Na druhou stranu s sebou kolonialismus také přinesl v Africe dosud neznámé nakažlivé choroby. Navíc bylo poskytování zdravotní péče selektivní (Reid, 2011: 197), z koloniálních investic do zdravotnických zařízení měli prospěch zejména evropští osadníci (Ziltener, Künzler, 2013: 305).

Kolonialismus měl také vliv na genderové vztahy v africké společnosti. V předkoloniální době byly sice ženy podřízeny nadvládě mužů. Přes toto podřízené postavení měly mnohá privilegia a některé dokonce politickou moc. Během kolonialismu společenská, náboženská a politická privilegia a práva žen zmizela, zatímco ekonomický útlak byl zachován či dokonce zintenzívněl. Pokud muž odešel z domácnosti, aby si našel placenou práci, veškeré činnosti potřebné k zajištění obživy celé rodiny musela zajišťovat žena. Placená mužská práce byla posuzována jako „moderní“, zatímco práce žena jako „tradiční“, potažmo „zpátečnická“ (Rodney, 1989: 226–227).

4.2. Vliv kolonialismu na vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích

Druhá část kapitoly zabývající se vlivem kolonialismu na bývalé kolonie v subsaharské Africe pojednává o vnitrostátních konfliktech v subsaharské Africe a jejich možných koloniálních příčinách.

4.2.1. Vnitrostátní konflikty

V celosvětovém měřítku byl největší počet ozbrojených konfliktů zaznamenán po rozpadu Sovětského svazu a bývalé Jugoslávie mezi lety 1991 a 1992, kdy statistiky uvádí celkem 52 konfliktů (Thoms, Ron, 2007: 676). Od této doby počet konfliktů víceméně klesal. V roce 2012 bylo zaznamenáno 32 ozbrojených konfliktů. Nejvíce (celkem 13) ozbrojených konfliktů bylo v roce 2012 zaznamenáno v Africe (Themnér, Wallensteen, 2013: 511). Vnitrostátní a etnické konflikty v postkoloniální Africe byly a jsou velmi častým jevem (Blanton, Mason, Athow, 2001: 475). Počet afrických vnitrostátních konfliktů výrazně vzrostl v průběhu a po skončení procesu dekolonizace (Thoms, Ron, 2007: 676).

„Za vnitrostátní (nebo také vnitřní) konflikt se považují boje probíhající na území jediného státu mezi jeho řádnými ozbrojenými silami a jinými organizovanými ozbrojenými skupinami nebo boje ozbrojených skupin mezi sebou.“ (Český červený kříž, 2009: 4). Etnický konflikt je pak konflikt mezi dvěma a více etnickými skupinami uvnitř státu. Většinou je jedna etnická skupina dominantní a ta druhá podřízená. Často má dominantní skupina státní moc a podřízená skupina zpochybňuje legitimitu vládnutí této dominantní skupiny (Tepfenhart, 2013: 84).

Od 60. let 20. století byly pro Afriku typické konflikty, které byly vzhledem k multietnickému charakteru většiny afrických zemí považovány za etnické (Záhořík, 2013: 40). Rozdělení domorodých obyvatel do jednotlivých „kmenů“ či „etnických“ skupin bylo výsledkem snahy koloniálních autorit o co nejlepší dokumentaci a kategorizaci původních obyvatel v koloniích (Záhořík, 2013: 16). Toto dělení obyvatel na etnické skupiny je dnes považováno za výtvar kolonialismu. Etnicita v Africe je produkt procesu administrativní kategorizace, politické mobilizace a socializace (Posner, 2003: 127).

4.2.2. Koloniální příčiny vnitrostátních a etnických konfliktů v Africe

U etnických a vnitrostátních konfliktů v Africe většinou nelze určit pouze jedinou příčinu (Tepfenhart, 2013: 84). Je možné, že kolonialismus měl v jejich případě na vnitřní konflikty patrně větší vliv než na jiných kontinentech, které byly Evropany kolonizovány (Záhořík, 2013: 1).

Na základě doposud vydané literatury zabývající se historickými kořeny násilí lze rozlišit přinejmenším osm způsobů, kterými údajně koloniální nadvláda zapříčinila vnitrostátní konflikt v bývalých koloniích (Lange, Dawson, 2009: 786):

- 1) Vytvoření opozičních identit
- 2) Institucionalizace dělby práce na etnickém základě
- 3) Vytvoření hierarchie na etnickém základě
- 4) Migrace zapříčiněná kolonialismem
- 5) Zavedení nahodilých politických hranic
- 6) Podporování tyranských forem vlády
- 7) Vznik slabých států
- 8) Zanechání mocenského vakua při získání nezávislosti

1) Vytvoření opozičních identit

Evropané si podrobili velký počet původních obyvatel díky mobilizaci skupin na základě lingvistických a kulturních podobností, které byly do té doby nepodstatné. Koloniální autority také zdůrazňováním a manipulováním etnických rozdílů zabraňovaly vzniku afrického nacionalismu a izolovaly tak potenciální revoluční hnutí bojující proti koloniální nadvládě (Safty, 2008).

Tyto skupinové identity vytvořené Evropany během koloniální éry přispěly k soupeření mezi příslušníky jednotlivých etnických skupin po získání nezávislosti (Lange, Dawson, 2009: 787). Noví političtí vůdci potřebovali během procesu dekolonizace

rychle získat podporu voličů pro své zvolení. Nejsnazším způsobem, jak toho dosáhnout, bylo mobilizovat voliče ze svého etnika, čímž došlo k politizaci skupinových identit (Safty, 2008). Politizace etnických skupinových identit měla dalekosáhlé následky. Ve Rwandě a Burundi přispěla k občanské válce a genocidám, které si vyžádaly statisíce obětí (Záhořík, 2013: 119).

2) Institucionalizace dělby práce na etnickém základě

Při získávání koloniální nadvlády bylo největší výzvou pro Evropany udržení si kontroly nad místními obyvateli. Nebyl to lehký úkol vzhledem k tomu, že cizinců byl velmi malý počet a místních obyvatel miliony. Nikde nebylo toto dilema tak výrazné jako v Africe, kde s výjimkou několika osadnických kolonií převládal systém nepřímé správy s pouze několika evropskými osadníky (Safty, 2008).

Kolonizátoři vytvořili a zdůrazňovali rozdíly mezi Afričany v rámci stejného národa, ačkoliv tyto rozdíly reálně neexistovaly, pouze pro usnadnění své nadvlády a získávání bohatství těchto národů (Alemazung, 2010: 66). Předáním regionální nadvlády již existujícím místním vládcům nebo nově jmenovaným vybraným jedincům kolonizátoři efektivně rozšířili cizí nadvládu i do vzdálených vesnických oblastí. Etnicita se tak záhy stala nástrojem kontroly lidu, což ještě upevnilo etnické rozdělení (Safty, 2008).

Občanské násilí může být způsobeno i rozdílným materiálním zabezpečením jednotlivých skupin ve společnosti, které pramení právě z rozdělení práce a úloh ve společnosti na základě etnicity (Lange, Dawson, 2009: 787). Před koloniální érou existoval mezi Hutuy a Tutsi vyvážený sociální systém. Když Belgičané převzali moc, zničili tento systém, aby umožnili efektivnější správu státu (Tepfenhart, 2013: 89). Pod belgickou nadvládou mohli získat zaměstnání v koloniální správě a armádě pouze Tutsiové. Nejlepší práce ve všech sektorech byly vyhrazeny také pro Tutsie. V konečném důsledku příslušníci Tutsiů získali bohatství a moc (White, 2009: 474). Znevýhodňovaná skupina, v tomto případě Hutuové, se logicky snažili o narušení nadvlády druhé skupiny, což bylo dalším zdrojem konfliktu (Lange, Dawson, 2009: 787).

3) Vytvoření hierarchie na etnickém základě

Hierarchizace vztahů mezi jednotlivými etnickými skupinami má vliv na pravděpodobnost vzniku a délku etnického konfliktu (Blanton, Mason, Athow, 2001: 475). Ve státech, které získaly nezávislost po druhé světové válce, zneprátelené etnické skupiny většinou mezi sebou nejsou navzájem v podřízeném či nadřazeném vztahu, ale mají mezi sebou vertikální konfliktní linie. Výjimkou byly např. vztahy mezi Hutuy a Tutsi ve Rwandě a Burundi, kde je etnický konflikt způsoben právě etnickou hierarchizací (Horowitz, 1985: 17).

V průběhu kolonialismu byla sociální diferenciaci mezi Tutsi a Hutuy zjednodušena a přeměněna na diferenciaci etnickou (Záhořík, 2012: 18). Politická moc Tutsiů byla vykonávána skrze rozvinutý systém stratifikace, který řadil na první místo Tutsie a Hutuy pod ně, Twa byli v hierarchii až na konci žebříčku (Badru, 2010: 164).

V etnicky hierarchizovaných společnostech docházelo k etnickému násilí dvěma způsoby. Nadřazená skupina byla nahrazena podřízenou násilnou revolucí, jak se tomu stalo ve Rwandě, anebo mohlo být násilí použito k udržení systému etnické stratifikace. Zabití mnoha tisíc Hutuů v Burundi v roce 1972 slouží jako příklad snahy o udržení etnické nadřazenosti (Horowitz, 1985: 34–35).

4) Migrace zapříčiněná kolonialismem

Často byla migrace během kolonialismu podporována přímo koloniálními mocnostmi (Lange, Dawson, 2009: 788), zejména imigrace do oblastí, kde bylo potřeba posílit zemědělskou a těžební činnost (Záhořík, 2013: 44).

Násilí mezi původními obyvateli a přistěhovalci se mohlo projevit dvěma způsoby. Buďto propuklo násilí původních obyvatel zamířené vůči imigrantům, nebo docházelo k útlaku původních obyvatel ze strany osadníků, jak se tomu dělo hlavně v osadnických koloniích, např. v Jihoafrické republice (Lange, Dawson, 2009: 788).

5) Zavedení nahodilých politických hranic

Někteří autoři naznačují, že za vznikem etnických konfliktů v subsaharské Africe stojí uměle vytvořené hranice (Safty, 2008). Africké státní hranice byly vytvořeny bez ohledů na rozmístění etnicko-kulturních skupin (Blanton, Mason, Athow, 2001: 489). Evropské mocnosti vytvořily mapy svých kolonií bez respektu k jednotě místních kulturních skupin a charakteru politických systémů. V některých případech daly dohromady skupiny, které byly historicky nepřátelské (Amadife, Warhola, 1993: 538) a bojovaly mezi sebou o moc a přístup k půdě či nerostnému bohatství, nebo skupiny, které mezi sebou neměly žádné historické či kulturní vazby (Záhořík, 2013: 40). Celkem 44 % délky státních hranic, které byly ustanovené na Berlínské konferenci, byly rovné čáry (Amadife, Warhola, 1993: 538).

Koloniální mocnosti také vytvořily státy, které nemají přístup k moři. Právě Afrika má nejvíce vnitrozemských zemí ze všech kontinentů – celkem 16 (Záhořík, 2013: 38). Vznikly také státy, které jsou příliš rozlehlé a je velmi nesnadné je kontrolovat, např. Demokratická republika Kongo (Ziltener, Künzler, 2013: 303).

6) Podporování tyranských forem vlády

Struktura vládnutí, která byla založena na kontrole většiny obyvatel skrze útlak a použití síly, položila základ pro neopatrimoniální vládu i po získání nezávislosti (Alemazung, 2010: 67). Před kolonialismem měli náčelníci pouze omezené pravomoci a jejich kroky byly podmíněny souhlasem rady starších. Kolonizátoři ale tento africký decentralizovaný systém zničili a dali do rukou místních vládců neomezenou moc. Koloniální správa tak posilovala autokracii a despotismus (Easterly, 2010: 283). Obyvatelstvo bylo tak až na výjimky vyloučeno z důležitých rozhodovacích procesů (Záhořík, 2013: 49).

V Belgickém Kongu například měli náčelníci možnost nařizovat nucenou práci, povinné pěstování plodin a právo povolávat do armády a pracovní služby. Náčelníci pak často zneužívali své neomezené moci k vlastnímu prospěchu (Easterly, 2010: 283).

7) Vznik slabých států

V některých afrických zemích koloniální správa ustavila neefektivní státní aparát, který měl omezenou možnost kontroly nad rozsáhlými územími (Lange, Dawson, 2009: 790). Roztříštěná povaha kolonizovaných států vytvořila vhodné podmínky pro zneužívání moci místními elitami a jejich evropskými nadřízenými (Badru, 2010: 149).

Například koloniální správa ve Svobodném státě Kongo nedostávala dostatek prostředků pro efektivní administraci rozsáhlého území. Snaha o co nejvyšší zisky a nedostatečné financování správy mělo dalekosáhlé dopady na tvorbu státu. Koloniální infrastruktura, dopravní spoje a lékařské služby byly nedostatečné stejně jako ústřední správa a právní systém. Slabá vláda pak nebyla schopná kontrolovat celé území, čehož zneužívali lokální vládcí a agenti soukromých společností k násilnému prosazování vlastních zájmů (Roes, 2010: 24). Důsledkem bylo, že politici nebyli schopni kontrolovat periferní oblasti, což podpořilo násilná regionální povstání a občanské války v Demokratické republice Kongo. Podobný osud potkal Somálsko a Sierru Leone (Lange, Dawson, 2009: 790).

8) Zanechání mocenského vakua při získání nezávislosti

Odchod koloniálních mocností zanechal v nově nezávislých zemích politické vakuum, které zvýšilo vnitřní nestabilitu a mohlo vyústit až v občanské násilí (Lange, Dawson, 2009: 790). Institucionální vakuum bylo ideálním prostředím pro různé organizované nepokoje (Záhořík, 2013: 41). Předání síly od kolonialistů místním politickým vůdcům často způsobilo spory o kontrolu nad státem. Pokud tyto spory nebyly vyřešeny již během dekolonizace, politická soutěž mohla vyústit v násilí nebo dokonce občanskou válku (Lange, Dawson, 2009: 790). Nedostatečně vyspělé politické elity neumožňovaly rozvoj demokratických politických systémů, které by respektovaly etnickou, náboženskou a jazykovou heterogenitu (Záhořík, 2013: 40).

Belgičané neuspěli v přípravě svých kolonií na možnou nezávislost kvůli neochotě akceptovat možný rozpad impéria (Lange, Dawson, 2009: 790). Ještě v roce 1955 vyšla v Belgii akademická studie, ve které se předpovídalo možné osamostatnění Belgického Konga během dalších 30 let (Ewans, 2003: 172). Belgičané potlačovali vznik místních elit

ze strachu z odporu ze strany původních obyvatel Konga (O'Sullivan, 2005: 108). Po nepokojích v roce 1959 Belgičané zpanikařili a původně třicetiletý plán pro předání nezávislosti byl změněn na šestiměsíční. Hned po vyhlášení nezávislosti v zemi vypukl chaos, protože v zemi nebyl dostatek kvalifikovaných vůdců. Země se pak na dalších 5 let ocitla v pasti vládních převratů a regionálních a etnických sporů (Easterly, 2010: 297).

Všechny výše jmenované faktory mohly přispívat ke konfliktům v bývalých koloniích subsaharské Afriky. Rozdíly mezi způsoby koloniální správy přispěly k rozdílným v systémech etnické stratifikace a mezi etnickými konflikty, které se objevily po získání nezávislosti, zejména mezi četností a intenzitou etnických konfliktů v bývalých koloniích (Blanton, Mason, Athow, 2001: 478, 488). Koloniální správa malých mocností je úzce propojena s větší intenzitou vnitřních konfliktů. Obzvláště v bývalých belgických koloniích byla úroveň násilí velmi vysoká (Lange, Dawson, 2009: 805). Belgický kolonialismus přispěl k rozpoutání etnického násilí ve svých bývalých koloniích významnou měrou (Záhořík, 2013: 37). Konflikty byly ale samozřejmě zapříčiněny i dalšími faktory. Do jaké míry tedy byla za vnitrostátní konflikty zodpovědná belgická koloniální správa má za úkol přiblížit následující kapitola.

5. Výzkum vlivu identity koloniální mocnosti na vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích v Africe

Tato práce zkoumá vztah mezi dopady vnitrostátních konfliktů v bývalých afrických koloniích a identitou koloniální mocnosti. Cílem práce je zjistit, jestli byla v bývalých belgických koloniích (tzn. Burundi, Demokratická republika Kongo a Rwanda) po získání nezávislosti větší intenzita a četnost vnitrostátních konfliktů než v ostatních bývalých koloniích subsaharské Afriky. Následující kapitola má za úkol přiblížit výzkumný soubor a způsob zpracování dat. Nejprve budou zkoumány rozdíly mezi bývalými koloniemi různých evropských mocností pomocí analýzy rozptylu a jednoduché regresní analýzy s dummy proměnnými. V druhé fázi výzkumu bude provedena vícenásobná regresní analýza, která bude zahrnovat více vysvětlujících proměnných s cílem určit hlavní faktory přispívající k intenzitě a četnosti konfliktů v bývalých afrických koloniích.

5.1. Výzkumný soubor

Pro účely výzkumu byl vytvořen dataset, který zahrnuje země subsaharské Afriky (podle vymezení subsaharské Afriky Světovou bankou). Do tohoto souboru nebyl vybrán Jižní Súdán, protože v rámci zkoumaného období ještě nebyl samostatným státem. Nezávislost získal Jižní Súdán až v roce 2011 (CIA, 2014), proto není jako samostatný stát pro výzkum relevantní. Státy Súdán a Jižní Súdán jsou zkoumány jako jeden státní celek.

Vzhledem k tomu, že se výzkum zaměřuje na vliv jednotlivých koloniálních mocností na konflikty po získání nezávislosti, nejsou do datasetu zahrnuty ani státy Etiopie (společně s Eritreou) a Libérie, protože nebyly oficiálními koloniemi. Z konečného datasetu byly dále vyřazeny státy, které nebyly kolonií čtyř hlavních koloniálních mocností v Africe, tzn. Velké Británie, Francie, Portugalska a Belgie. Z tohoto důvodu nejsou brána v potaz data pro Rovníkovou Guineu, která byla kolonií Španělska. Vyřazená byla také Namibie, která byla administrativně spravována Jižní Afrikou až do své nezávislosti v roce 1990. Do konečného datasetu tedy bylo zahrnuto celkem 42 států.

Tabulka č. 2: Rozdělení kolonií podle identity kolonizátora

Identita kolonizátora	Freq.	Percent	Cum.
belgie	3	7.14	7.14
francie	16	38.10	45.24
portugalsko	5	11.90	57.14
velká británie	18	42.86	100.00
Total	42	100.00	

Problematické pro tento výzkumný soubor může být nerovnoměrné rozložení hodnot pro jednotlivé koloniální mocnosti. Na jednu stranu jsou ve výzkumném souboru bývalé francouzské a britské kolonie, jejichž počet je relativně velký (16, respektive 18 bývalých kolonií). Naopak jsou do souboru zahrnuty menší koloniální mocnosti Portugalsko a Belgie, které měly 5, potažmo 3 kolonie. Tato skutečnost by mohla ovlivnit výsledky výzkumu a proto je potřeba brát na rozdíl v počtu bývalých kolonií jednotlivých koloniálních mocností zřetel.

5.2. Způsob zpracování dat

První část výzkumu má za cíl určit, jestli jednotlivé koloniální mocnosti měly různý vliv na četnost a intenzitu konfliktu, tzn. jestli se intenzita a počet konfliktů liší podle identity kolonizátora.

V tomto výzkumu jsou kvantitativní vysvětlované proměnné a kategorické vysvětlující proměnné. Z tohoto důvodu byla pro první fázi výzkumu zvolena analýza rozptylu (*Analysis of variance*, ANOVA). Analýza rozptylu je vhodným způsobem pro srovnávání dvou a více skupin jedné (či více) vysvětlující proměnné. Účelem je zjistit, zdali se jednotlivé skupiny od sebe z hlediska (kvantitativní) vysvětlované proměnné navzájem odlišují a zda je tato odlišnost statisticky významná či nikoliv (Acock, 2012: 205). V této části výzkumu tedy bude zjišťováno, zda je výskyt a intenzita konfliktu odlišná pro země s různou koloniální správou, a zda jsou případné rozdíly statisticky významné. Pro kontrolu a možnost ověření výsledků bude provedena

i jednoduchá regresní analýza s použitím dummy proměnných pro jednotlivé koloniální mocnosti.

První analýza bude dále rozdělena na tři části. Nejprve bude provedena analýza vlivu identity kolonizátora na vnitrostátní konflikty od získání nezávislosti až do roku 2010. Pro zjištění, jestli se vliv identity kolonizátora měnil v čase, bude dále vliv zkoumán ve dvou časových obdobích. První zkoumané období je od získání nezávislosti až do konce studené války. Druhé zkoumané období zahrnuje dobu od konce studené války do roku 2010.

Po ukončení studené války došlo k významné strukturální změně mezinárodního systému (Kalyvas, Balcells, 2010: 415). S koncem studené války přestaly západní mocnosti podporovat vlády globálního jihu, což již tak některé slabé státy oslabilo ještě více. Stejně tak byla ukončena podpora států příklánějících se k Sovětskému svazu. Pro zejména subsaharské státy s nedostatečnými kapacitami začaly být rebelující skupiny obyvatel mnohem větší hrozbou než kdy předtím (Kalyvas, Balcells, 2010: 421-423). Od konce studené války se tak zvýšilo nebezpečí vnitrostátního konfliktu. Hrozba mezistátního konfliktu se naopak výrazně snížila (Yilmaz, 2007: 12). Konec studené války byl tedy významným mezníkem ve vývoji vnitrostátních konfliktů.

Cílem rozdělení celkového ukazatele vnitrostátních konfliktů na dvě období je tedy zjistit, jaký byl vliv studené války a jejího ukončení. Takto zaměřená analýza by měla přinést i informace o tom, jak jednotlivé koloniální správy přispěly k vnitrostátnímu konfliktu v dlouhodobém měřítku.

V druhé části bude provedena vícenásobná regresní analýza. Do regresní analýzy budou zahrnuty další faktory (kontrolní proměnné), které by mohly mít vliv na vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích. Na základě výsledků vícenásobné regresní analýzy bude určeno, jak významný byl vliv koloniální správy na vnitrostátní konflikty v porovnání s kontrolními proměnnými.

5.3. Srovnání vnitrostátních konfliktů podle identity kolonizátora

5.3.1. Operacionalizace proměnných

Závislá proměnná

Jako závislá proměnná bude použit ukazatel „Významné epizody politického násilí“ (*Major Episodes of Political Violence, MEPV*), který je definován systematickým a trvalým použitím smrtícího násilí organizovanou skupinou, které má za následek nejméně 500 úmrtí přímo spojených s tímto násilím během jedné epizody (tzn. jednoho roku). Epizody jsou posuzovány podle obecného rozsahu společensko-systémového dopadu a je jim vždy přisouzena hodnota na škále od 1 do 10 na základě jejich závažnosti. Dopady politického násilí a válek zahrnují počet zraněných a zabitých v konfliktu, zdroje společnosti vyčerpané válečnými aktivitami, zničenou infrastrukturu a násilné přemístění obyvatel. Hodnota dopadu je připsána za každý rok ve všech zemích, které byly přímo zasaženy násilím. Pokud je jedna země během jednoho roku zasažena více ozbrojenými konflikty, pak jsou hodnoty pro jednotlivé konflikty sečteny a přiřazeny k příslušnému roku. Hodnota 0 znamená, že nebyl zaznamenán v daném roce žádný konflikt. Pro větší přehlednost je základní charakteristika epizody a epizodě přisouzená hodnota uvedena v tabulce. Podrobnější popis jednotlivých epizod je uveden v příloze.

Tabulka č. 3: Hodnoty přisuzované jednotlivým epizodám politického násilí

Hodnota	Název
0	Epizoda bez zaznamenaného násilí
1	Sporadické politické násilí
2	Omezené politické násilí
3	Vážné politické násilí
4	Válka
5	Vleklá válka
6	Rozsáhlá válka
7	Všudypřítomná válka
8	Technologická válka
9	Totální válka
10	Vyhlazení a zničení protivníka

Zdroj: Marshall, 2013: 10-11

Epizody jsou dále zařazeny do jednotlivých kategorií podle svého charakteru: mezinárodní násilí, mezinárodní válka, mezinárodní válka za nezávislost, občanské násilí, občanská válka, etnické násilí a etnická válka (Marshall, 2013: 2–4). Tento výzkum se zaměřuje pouze na vnitrostátní konflikty. Proto bude v práci využit ukazatel CIVTOT, který kombinuje hodnoty pro epizody občanského násilí, občanské války, etnického násilí a etnické války. Pro každý stát subsaharské Afriky, který je zahrnut do konečného souboru, bude stanovena průměrná hodnota ukazatele pro celkem 3 období. První ukazatel (CIVTOTtotal) udává průměrnou hodnotu epizody politického násilí pro daný stát od roku získání nezávislosti až do roku 2010. Druhý ukazatel (CIVTOT1991) udává průměrnou hodnotu ukazatele v období od získání nezávislosti jednotlivých států do roku 1991 (tzn. konce studené války). Poslední ukazatel (CIVTOT2010) je průměrnou hodnotou politického násilí od roku 1992 do roku 2010.

Údaje o občanském násilí pro zemi Svatý Tomáš a Princův ostrov nebylo možno v dostupném datasetu dohledat, proto budou logicky odvozena z historických údajů pro tuto zemi. Od získání nezávislosti na Portugalsku v roce 1975 nebyl v tomto ostrovním státě zaznamenán žádný konflikt či násilí až do roku 2003, kdy došlo k pokusu o státní převrat, při kterém nebyly zaznamenány žádné oběti na životech (National Archives and Records Administration, 2009). Vůdce převratu, major Fernando Pereira, ospravedlnil pokus o převzetí státní moci nerovností příjmů ve státě a korupcí. Obecně ale převládá názor, že opravdovou motivací pro pokus o převrat bylo získání přístupu k penězům z těžby ropy, která byla nedlouhou před pokusem o převrat objevena u pobřeží státu (BBC, 2003).

Pro všechny roky vyjma roku 2003, kdy došlo k výše zmíněnému pokusu o státní převrat, bude pro ukazatel CIVTOT pro Svatý Tomáš a Princův ostrov přiřazena hodnota 0. Jediným rokem, kdy bude tento indikátor nabývat jiné hodnoty, bude rok 2013. Tomuto roku byla přiřazena hodnota pro sporadické politické násilí. Oficiálním cílem bylo vyjádření všeobecné nespokojenosti se stavem státu. Opravdová motivace ale byla sporná. Nebyly zaznamenány žádné oběti na životech ani k přesídlení obyvatelstva. Pro rok 2003 tedy bude mít indikátor CIVTOT pro stát Svatý Tomáš a Princův ostrov hodnotu 1 (sporadické politické násilí). Údaje nebyly dostupné ani pro Seychely. Vzhledem k absenci závažnějších konfliktů byla tomuto státu přiřazena hodnota CIVTOT = 0 pro všechny roky.

Nezávislé proměnné

Nejdůležitější a hlavní vysvětlující (tj. nezávislou) proměnnou pro tento výzkum je identita koloniální mocnosti, ke které bývalá kolonie náležela v době, kdy získala nezávislost. Proměnná pro identitu kolonizátora je nazvaná *colID* a nabývá 4 hodnot: Belgie, Portugalsko, Francie a Velká Británie. Ostatní koloniální mocnosti jsou z výzkumu vynechány, protože v době získání nezávislosti států už žádnou kolonii v Africe neměly (Německo, Itálie). Španělsko také není bráno v potaz. Je to z důvodu malého počtu kolonií v rámci zkoumaného souboru (jediná kolonie spadající pod bývalou správu Španělska v rámci zkoumaného souboru je Rovnická Guinea). Pro analýzu rozdílů mezi výskytem a intenzitou konfliktů pomocí regresní analýzy (a následně pro vícenásobnou regresi) budou vytvořeny dummy proměnné⁸ pro jednotlivé koloniální mocnosti (Velká Británie, Francie, Belgie a Portugalsko).

Tabulka č. 4: Popis proměnných využitých pro analýzu rozptylu

Proměnná	Popis	Zdroj
<i>Závislá proměnná</i>		
<i>CIVTOTtotal</i>	Celkové dopady občanského násilí od roku vyhlášení nezávislosti do roku 2010	Marshall, 2013
<i>CIVTOT1991</i>	Dopady občanského násilí od roku vyhlášení nezávislosti do roku 1991	
<i>CIVTOT2010</i>	Dopady občanského násilí od roku 1992 do roku 2010	
<i>Nezávislá proměnná</i>		
<i>colID</i>	Identita koloniální mocnosti	Lange, Dawson, 2009
<i>COL1</i>	dummy proměnná pro Belgii	
<i>COL2</i>	dummy proměnná pro Francii	
<i>COL3</i>	dummy proměnná pro Portugalsko	
<i>COL4</i>	dummy proměnná pro Velkou Británii	

⁸ *Dummy proměnné* jsou kategorické proměnné, které se skládají z více kategorií. Tyto kategorie se navzájem vylučují. Dummy proměnné jsou často využívány pro kvantitativní výzkum v sociálních vědách (např. pro pohlaví či etnicitu) (Allen, 1997: 128)

5.3.2. Analýza rozptylu a jednoduchá regresní analýza

1) Srovnání dopadů občanského násilí podle identity kolonizátora v období od získání nezávislosti do roku 2010

První provedená jednostranná analýza rozptylu má za cíl porovnat vliv identity koloniální mocnosti na občanské násilí od nezávislosti do roku 2010. Z této analýzy vyplývá, že neexistuje statisticky významný rozdíl v závažnosti občanského násilí mezi kolonie s různou identitou koloniální mocnosti při hladině významnosti $p < 0,05$ [$F(3, 38) = 2,80$; $p = 0,0529$]. V tomto případě nelze zamítnout nulovou hypotézu na 5% hladině významnosti. Na 10% hladině významnosti by ale v tomto případě šlo nulovou hypotézu zamítnout a potvrdit tak alternativní hypotézu o existenci vlivu identity kolonizátora na vnitrostátní konflikty.

Bonfferoniho metoda mnohonásobného porovnání v tomto případě indikuje, že statisticky významný rozdíl existuje pouze při srovnání bývalých belgických kolonií s těmi francouzskými na 10% hladině významnosti. Žádné další výsledky srovnání nejsou statisticky významné. Tyto výsledky naznačují, že identita kolonizátora měla po skončení studené války vliv na konflikty, ale pouze při srovnání mezi francouzskými a belgickými koloniemi. V bývalých belgických koloniích byla četnost a úroveň občanského násilí oproti francouzským vyšší.

Tabulka č. 5: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora

Row Mean- Col Mean	belgie	francie	portugal
francie	-2.10678 0.096		
portugal	-.822167 1.000	1.28461 0.400	
velká br	-1.5481 0.415	.558679 1.000	-.725933 1.000

Pro kontrolu výsledků byla také provedena regresní analýza při využití dummy proměnných pro identitu koloniálních mocností.

Tabulka č. 6: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOTtotal

Source	SS	df	MS			
Model	14.8081701	3	4.93605671	Number of obs =	42	
Residual	66.9841132	38	1.76273982	F(3, 38) =	2.80	
Total	81.7922834	41	1.99493374	Prob > F =	0.0529	
				R-squared =	0.1810	
				Adj R-squared =	0.1164	
				Root MSE =	1.3277	

CIVTOTtotal	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-2.106779	.835315	-2.52	0.016	-3.797786	-.4157724
POR	-.8221667	.9696019	-0.85	0.402	-2.785023	1.14069
VB	-1.5481	.8279553	-1.87	0.069	-3.224208	.1280077
_cons	2.389367	.7665376	3.12	0.003	.8375924	3.941141

Regresní analýza znovu potvrdila, že rozdíly v závažnosti občanského násilí jsou v daném období statisticky významné na 10% hladině významnosti $p < 0,1$ [$F(3, 38) = 2,80$; $p = 0,0529$]. Na 5% hladině významnosti by pak výsledky byly pouze marginálně nevýznamné. Znovu se též ukazuje, že statisticky významný rozdíl existuje mezi bývalými koloniemi Belgie a Francie. Odhadovaná střední hodnota CIVTOTtotal je pro francouzské kolonie o 2,1 nižší než pro bývalé belgické kolonie, kontrolujeme-li pro ostatní dummy proměnné. Regresní model navíc ukázal na 10% hladině významnosti (pro VB není t-test na 5% hladině významnosti významný) statisticky významný rozdíl mezi odhadovanou střední hodnotou CIVTOTtotal mezi belgickými koloniemi a britskými koloniemi. Střední hodnota CIVTOTtotal pro bývalé britské kolonie je v průměru o 1,548 nižší než pro bývalé belgické kolonie.

Z této části výzkumu tedy vyplývá, že existují statisticky významné rozdíly (na hladině 10% hladině významnosti) mezi bývalými koloniemi s rozdílnou identitou koloniální mocnosti pro období od získání nezávislosti do roku 2010. Statisticky významné rozdíly lze pozorovat mezi belgickými a francouzskými koloniemi. Regresní model také ukázal, že existuje statisticky významný rozdíl v intenzitě a četnosti konfliktů mezi belgickými a britskými koloniemi (ale jen na 10% hladině významnosti). V obou případech je zjevné, že průměrná odhadovaná hodnota pro belgické kolonie je vyšší.

2) *ANOVA pro dopady občanského násilí od roku vyhlášení nezávislosti do roku 1991 (konec studené války)*

Druhá jednostranná analýza rozptylu má za cíl porovnat vliv identity koloniální mocnosti na občanské násilí od roku získání nezávislosti do konce studené války mezi bývalými koloniemi Belgie, Francie, Portugalska a Velké Británie. Z provedené analýzy rozptylu vyplývá, že neexistuje statisticky významný vliv identity kolonizátora na občanské násilí při hladině významnosti $p < 0,05$ [$F(3, 38) = 2,54$; $p = 0,0712$]. Vliv identity kolonizátora na občanské násilí by ale byl statisticky významný na 10% hladině významnosti $p < 0,1$ [$F(3, 38) = 2,54$; $p = 0,0712$].

Bonfferoniho metoda mnohonásobného porovnání ale nepotvrdila žádný statisticky významný rozdíl mezi bývalými koloniemi v závislosti na identitě kolonizátora ani na 10% hladině významnosti. Proto pro období do konce studené války tedy nelze zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci vlivu identity bývalé koloniální mocnosti na četnost a intenzitu občanského násilí ve zkoumaném souboru.

Tabulka č. 7: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora od získání nezávislosti do konce studené války

Row Mean- Col Mean	belgie	francie	portugal
francie	-1.61636 0.608		
portugal	.310113 1.000	1.92647 0.112	
velká br	-1.13125 1.000	.48511 1.000	-1.44136 0.421

Stejně jako v předchozím případě byla pro ověření výsledků analýzy rozptylu provedena jednoduchá regresní analýza s využitím dummy proměnných. I regresní analýza potvrdila statistickou významnost na 10% hladině významnosti $p < 0,1$ [$F(3, 38) = 2,54$; $p = 0,0712$]. Z výsledků lze tedy usuzovat, že rozdíly v intenzitě a četnosti konfliktů mezi koloniemi s různou identitou koloniální mocnosti před koncem studené války byly, ale pouze minimální.

Tabulka č. 8: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOT1991

Source	SS	df	MS			
Model	17.8002594	3	5.93341982	Number of obs =	42	
Residual	88.9299401	38	2.34026158	F(3, 38) =	2.54	
Total	106.7302	41	2.6031756	Prob > F =	0.0712	
				R-squared =	0.1668	
				Adj R-squared =	0.1010	
				Root MSE =	1.5298	

CIVTOT1991	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-1.61636	.9624726	-1.68	0.101	-3.564784	.3320635
POR	.3101133	1.117202	0.28	0.783	-1.951543	2.57177
VB	-1.13125	.9539925	-1.19	0.243	-3.062507	.8000068
_cons	1.866367	.8832254	2.11	0.041	.0783703	3.654363

3) ANOVA pro dopady občanského násilí mezi lety 1992 až 2010

Pro poslední sledované období (od roku 1992 až do roku 2010) byla také provedena jednostranná analýza rozptylu s cílem porovnat vliv identity koloniální mocnosti na občanské násilí od konce studené války do roku 2010 mezi stejným souborem zemí jako v předchozí analýze. Z této analýzy vyplývá, že narozdíl od období před koncem studené války existuje statisticky významný vliv identity kolonizátora na občanské násilí, a to i při 5% hladině významnosti $p < 0,05$ [$F(3, 38) = 3,15$; $p = 0,0360$]. V tomto případě lze zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci statisticky významných rozdílů v intenzitě a četnosti vnitrostátních konfliktů mezi koloniemi s různou identitou koloniální mocnosti.

Tabulka č. 9: Porovnání hodnot pro dopady konfliktů mezi koloniemi podle identity kolonizátora po skončení studené války

Row Mean- Col Mean	belgie	francie	portugal
francie	-2.59713 0.027		
portugal	-1.95438 0.342	.642749 1.000	
velká br	-1.9649 0.158	.632229 1.000	-.01052 1.000

Bonfferoniho metoda mnohonásobného porovnání indikuje, že statisticky významný rozdíl existuje pouze při srovnání bývalých belgických kolonií s těmi francouzskými. Žádné další výsledky srovnání nejsou statisticky významné. Tyto výsledky naznačují, že identita kolonizátora měla po skončení studené války vliv na konflikty, ale pouze při srovnání mezi francouzskými a belgickými koloniemi. V bývalých belgických koloniích byla četnost a úroveň občanského násilí oproti francouzským vyšší.

Tabulka č. 10: Jednoduchá regresní analýza pro CIVTOT2010

Source	SS	df	MS			
Model	17.5647711	3	5.85492369	Number of obs =	42	
Residual	70.6724694	38	1.85980183	F(3, 38) =	3.15	
Total	88.2372405	41	2.15212782	Prob > F =	0.0360	
				R-squared =	0.1991	
				Adj R-squared =	0.1358	
				Root MSE =	1.3637	

CIVTOT2010	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-2.597129	.8580044	-3.03	0.004	-4.334068	-.86019
POR	-1.95438	.9959389	-1.96	0.057	-3.970553	.0617926
VB	-1.9649	.8504447	-2.31	0.026	-3.686535	-.2432646
_cons	2.912267	.7873588	3.70	0.001	1.318342	4.506191

Jednoduchá regresní analýza potvrdila, že existuje statisticky významný rozdíl mezi bývalými koloniemi s různou identitou koloniální mocnosti v četnosti a intenzitě občanského násilí na 10% (i na 5%) hladině významnosti $p < 0,1$ [$F(3, 38) = 3,15$; $p = 0,0360$]. Regresní model ukazuje, že v tomto zkoumaném období byly všechny rozdíly v občanském násilí mezi belgickými koloniemi a těmi ostatními statisticky významné. Zároveň byla průměrná odhadovaná hodnota pro občanské násilí pro belgické kolonie vyšší než v ostatních koloniích s jinou identitou kolonizátora.

5.3.3. Výsledky analýzy rozptylu a jednoduché regresní analýzy

Účelem první části výzkumu bylo zjistit, zda-li se liší intenzita a početnost vnitrostátních konfliktů mezi bývalými koloniemi v subsaharské Africe v závislosti

na identitě kolonizátora. Pro celkovou hodnotu indikátoru občanského násilí pro dobu od získání nezávislosti až do roku 2010 lze vyvodit, že identita kolonizátora měla vliv. Je možné potvrdit (na 10% hladině významnosti), že belgické kolonie zaznamenaly mnohem vyšší úroveň vnitrostátních konfliktů než kolonie francouzské. Hodnota indikátoru CIVTOTtotal pak byla v průměru o 2,1 vyšší pro belgické kolonie než pro ty francouzské, což je výrazný rozdíl.

Rozdílných výsledků bylo dosaženo při provedení stejné analýzy pro jiné období, konkrétně pro období od získání nezávislosti do konce studené války (tzn. rok 1991). Nulová hypotéza sice byla na 10% hladině významnosti vyvrácena, výsledky ale mají mnohem nižší statistickou významnost než v předchozí analýze. Při porovnání výsledků je patrné, že do konce studené války byly vnitrostátní konflikty v bývalých afrických koloniích méně ovlivněny identitou kolonizátora než po jejím skončení.

V poslední analýze (pro období od konce studené války do roku 2010) se totiž ukazuje, že vliv identity kolonizátora na občanské násilí je mnohem vyšší. I při nižší 5% hladině významnosti lze vyvrátit nulovou hypotézu o neexistenci rozdílů mezi koloniemi podle identity kolonizátora. Regresní analýza ukazuje, že úroveň občanského násilí byla pro belgické kolonie v daném období mnohem vyšší než v ostatních koloniích. Rozdíly mezi koloniemi jsou tedy nejvyšší v období po konci studené války.

5.4. Vícenásobná regresní analýza

V druhé fázi výzkumu budou provedeny a následně porovnány tři vícenásobné regresní analýzy. První regresní analýza se bude zabývat celkovým obdobím od roku získání nezávislosti kolonií až do roku 2010. Druhá analýza má za úkol vysvětlit občanské násilí v období od získání roku získání nezávislosti do konce studené války, tzn. roku 1991. Třetí vícenásobná regresní analýza se bude zabývat obdobím od konce studené války do roku 2010.

5.4.1. Operacionalizace proměnných

Závislá proměnná

Jako závislá proměnná bude stejně jako v předchozí analýze použit ukazatel „Významné epizody politického násilí“ (*Major Episodes of Political Violence*, MEPV). Pro první část analýzy bude závisle proměnnou CIVTOTtotal, tzn. průměrné hodnoty pro občanské násilí od roku získání nezávislosti kolonie do roku 2010. Druhá regresní analýza bude mít za závislou proměnnou CIVTOT1991, tzn. průměrné hodnoty občanského násilí od roku získání nezávislosti do roku 1991. V poslední části analýzy bude jako vysvětlovaná proměnná sloužit ukazatel CIVTOT2010, tzn. průměrné hodnoty občanského násilí pro období mezi lety 1992 a 2010.

Nezávislá proměnná

Vysvětlující proměnnou je i pro regresní analýzu identita koloniální mocnosti. Do samotné regresní analýzy budou dosazeny dummy proměnné pro jednotlivé koloniální mocnosti působící v Africe, které byly zahrnuty do tohoto výzkumu.

Kontrolní proměnné

Pro větší úplnost modelu jsou přidány další nezávislé proměnné, pro které bude v modelu kontrolováno, tzn. kontrolní proměnné.

Do výzkumu je jako první závisle proměnná zařazen údaj o hrubém domácím produktu (HDP) na osobu. Ekonomické příčiny občanských válek byly zkoumány již v práci *On Economic Causes of Civil War* (Collier, Hoeffler, 1998). Po zahrnutí ukazatele HDP do svého modelu autoři zjistili, že čím vyšší je příjem na osobu, tím nižší je nebezpečí vzniku občanské války (Collier, Hoeffler, 1998: 571). Proto je ukazatel pro HDP na osobu zahrnut i do tohoto výzkumu. Vzhledem k rozdělení závislé proměnné na dvě období budou i ukazatele pro HDP dva.

Prvním je odhad příjmu na osobu v roce 1960, tzn. přibližná úroveň příjmů v koloniích v roce, kdy většina z nich získala nezávislost. Jako ukazatel je použit reálný hrubý domácí produkt na osobu podle parity kupní síly převzatý z datasetu Penn World Table, verze 6.1 (Heston, Summers, Aten, 2002). Pro druhé zkoumané období

byla vytvořena další závislá proměnná, která udává hodnotu HDP na osobu v roce 1992. Údaje pro tento ukazatel byly získány z databáze Světové banky (World Bank, 2014).

Dalším ukazatelem zahrnutým do modelu je počet obyvatel. Z předchozích výzkumů vyplývá, že v zemích s velkou populací je riziko občanského konfliktu větší. V zemích s vyšším počtem obyvatel existuje větší počet konfliktních linií, a proto je v nich riziko vzniku vnitrostátního konfliktu vyšší než ve státech s malou populací (Wimmer, Min, Cederman, 2009: 333).

I tento ukazatel, podobně jako hodnota HDP, je rozdělen do dvou proměnných podle období. První proměnnou je odhad počtu obyvatel v roce 1960, druhou pak počet obyvatel v roce 1992. Oba ukazatele jsou pro lepší přehlednost uvedeny v tisících. Údaje pro oba ukazatele byly získány z datasetu Penn World Table, verze 6.1 (Heston, Summers, Aten, 2002).

Etnická diverzita, která je často asociována s vnitrostátními konflikty a občanskými válkami, je do modelu zahrnuta také. Podle zjištění Colliera a Hoefflerové (1998: 571) neznámá vysoká úroveň etno-lingvistické frakcionalizace vyšší riziko vzniku občanské války. Vysoce frakcionalizované společnosti nejsou tedy náchylnější vzniku občanské války než čistě homogenní společnosti. Největšímu nebezpečí vzniku občanského konfliktu čelí společnosti, které jsou rozděleny do dvou etnických skupin.

Pro účely tohoto výzkumu je jako ukazatel etnické rozdílnosti využit index etnické frakcionalizace⁹ (Alesina et al., 2003). Rok získání dat o etnické frakcionalizaci se pro jednotlivé státy liší. Vzhledem k tomu, že se poměr etnik a potažmo i index etnické frakcionalizace v průběhu času výrazně nemění, nepředstavují tyto rozdíly v datech pro účely tohoto výzkumu problém.

Jako poslední závislá proměnná bude do modelu zařazen i poměr hornatého území států. Odlehlá hornatá území jsou vhodným útočištěm pro vzbouřence. Tento geografický faktor může potencionálně usnadňovat politické vzpoury, protože omezuje dosah státní moci do odlehlých území (Lange, Dawson, 2009: 795). Poměr státního hornatého území byl měřen Johnem Gerrardem, fyzickým geografem, který se specializuje na horské oblasti. Ukazatel byl zjištěn na základě nadmořské výšky. V úvahu byla také vzata

⁹ Data jsou dostupná na http://www.anderson.ucla.edu/faculty_pages/romain.wacziarg/papersum.html

přítomnost náhorních plošin a vrchovin s členitým terénem v daném státě (Collier, Hoeffler, 2004: 594).¹⁰

Tabulka č. 11: Popis proměnných pro regresní analýzu

Proměnná	Popis	Zdroj
<i>Závislá proměnná</i>		
<i>CIVTOT1991</i>	Dopady občanského násilí od roku vyhlášení nezávislosti do roku 1991	Marshall, 2013
<i>CIVTOT2010</i>	Dopady občanského násilí od roku 1992 do roku 2010	
<i>Nezávislé proměnné</i>		
<i>colID</i>	Identita koloniální mocnosti	Lange, Dawson, 2009
<i>BEL</i>	Dummy proměnná pro bývalé belgické kolonie	
<i>VB</i>	Dummy proměnná pro bývalé britské kolonie	
<i>FRA</i>	Dummy proměnná pro bývalé francouzské kolonie	
<i>POR</i>	Dummy proměnná pro bývalé portugalské kolonie	
<i>Kontrolní proměnné</i>		
<i>gdp60</i>	Odhad HDP na osobu (podle parity kupní síly) v roce 1960	Heston, Summers, Aten, 2002
<i>gdp92</i>	Hodnota HDP na osobu v roce 1992	World Bank, 2014
<i>populace1960</i>	Počet obyvatel v roce 1960 v tisících (odhad)	Heston, Summers, Aten, 2002
<i>populace1992</i>	Počet obyvatel v roce 1992 v tisících	Heston, Summers, Aten, 2002
<i>Ethnic</i>	Etnická frakcionalizace	Alesina et al., 2003
<i>Hornatost</i>	Poměr hornatého území státu	Collier, Hoeffler, 2004

¹⁰ dataset k práci Collier, Hoeffler, 2004, který obsahuje i data pro poměr hornatého území státu, jsou dostupná zde: <http://users.ox.ac.uk/~ball0144/research.htm>

5.4.2. Analýza pomocí vícenásobné regrese

Dalším krokem v analýze vlivu identity koloniální mocnosti na intenzitu a četnost občanských konfliktů v bývalých koloniích je vícenásobná regresní analýza. Tyto regresní analýzy budou celkem tři. První bude zkoumat občanské násilí pro období od získání nezávislosti do roku 2010, druhá se zaměřuje na období před koncem studené války a třetí pro období po studené válce do roku 2010.

1) Regresní analýza pro občanské násilí od roku vyhlášení nezávislosti kolonie do roku 2010

Pro první regresní analýzu je vysvětlovanou proměnou CIVTOTtotal, tedy průměrný ukazatel četnosti a intenzity vnitrostátních konfliktů mezi rokem získání nezávislosti a rokem 2010. Závislými proměnnými jsou dummy proměnné pro jednotlivé koloniální mocnosti (BEL, FRA, POR, VB), kontrolními proměnnými jsou etnická frakcionalizace (Ethnic), poměr hornatého území (Hornatost), odhad počtu obyvatel v roce 1960 v tisících (populace1960) a odhad HDP na obyvatele v roce 1960 (gdp60). Tento regresní model vysvětluje variabilitu závislé proměnné (CIVTOTtotal) z 54,24 % ($R^2 = 0,5424$).

Tabulka č. 12: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOTtotal

Source	SS	df	MS			
Model	32.5192536	7	4.64560765	Number of obs =	36	
Residual	27.4370505	28	.979894662	F(7, 28) =	4.74	
Total	59.9563041	35	1.71303726	Prob > F =	0.0013	
				R-squared =	0.5424	
				Adj R-squared =	0.4280	
				Root MSE =	.9899	

CIVTOTtotal	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-2.790063	.8718671	-3.20	0.003	-4.576002	-1.004124
POR	-1.076129	.9558857	-1.13	0.270	-3.034172	.8819143
VB	-2.817431	.8616842	-3.27	0.003	-4.582511	-1.052351
Ethnic	1.176359	.9442574	1.25	0.223	-.7578645	3.110583
Hornatost	-.0131438	.0135995	-0.97	0.342	-.0410011	.0147135
populace1960	.0000626	.0000269	2.33	0.027	7.53e-06	.0001177
gdp60	.0005392	.0008197	0.66	0.516	-.0011399	.0022184
_cons	1.935016	1.127616	1.72	0.097	-.3747999	4.244833

Většina vysvětlujících proměnných však je v tomto modelu statisticky nevýznamná. Konkrétně se jedná o etnickou frakcionalizaci, poměr hornatého území státu a hodnota HDP na osobu v roce 1960. Statisticky nevýznamný je i rozdíl mezi středními hodnotami pro ukazatel občanského násilí mezi portugalskými a belgickými koloniemi.

Statisticky významné jsou vysvětlující proměnné pro počet obyvatel v roce 1960 a dummy proměnné pro francouzské a britské kolonie. U těchto vysvětlujících proměnných lze zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci lineárních vztahů s CIVTOTtotal, kontrolujeme-li pro ostatní proměnné.

Na základě tohoto modelu lze usuzovat, že pokud vzroste počet obyvatel, tak se zvýší i predikovaná hodnota pro občanské násilí. Tento vzrůst je ale pouze minimální. Významnější je pak identita koloniální mocnosti. Francouzské i britské kolonie vykazují významně nižší předpovídané hodnoty pro občanské násilí než belgické kolonie, pokud kontrolujeme pro ostatní proměnné.

2) Regresní analýza pro občanské násilí od roku vyhlášení nezávislosti do konce studené války

V druhém regresním modelu je vysvětlovanou proměnnou CIVTOT1991. Vysvětlujícími proměnnými jsou etnická frakcionalizace (Ethnic), poměr hornatého území (Hornatost), odhad počtu obyvatel v roce 1960 v tisících (populace1960), odhad HDP na obyvatele v roce 1960 (gdp60) a dummy proměnné pro jednotlivé koloniální mocnosti (BEL, FRA, POR, VB). Tento model vícenásobné regrese vysvětluje variabilitu závislé proměnné (CIVTOT1991) z 49,19 % ($R^2 = 0,4919$).

Tabulka č. 13: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOT1991

Source	SS	df	MS			
Model	46.6086167	7	6.65837381	Number of obs =	36	
Residual	48.1433967	28	1.71940702	F(7, 28) =	3.87	
Total	94.7520133	35	2.70720038	Prob > F =	0.0046	
				R-squared =	0.4919	
				Adj R-squared =	0.3649	
				Root MSE =	1.3113	

CIVTOT1991	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-2.447442	1.154915	-2.12	0.043	-4.813178	-.0817064
POR	.0591467	1.26621	0.05	0.963	-2.534566	2.65286
VB	-2.428599	1.141426	-2.13	0.042	-4.766704	-.0904935
Ethnic	1.110619	1.250806	0.89	0.382	-1.451542	3.672779
Hornatost	-.0188015	.0180145	-1.04	0.306	-.0557026	.0180996
populace1960	.0000868	.0000356	2.43	0.022	.0000138	.0001597
gdp60	.0006094	.0010859	0.56	0.579	-.0016149	.0028337
_cons	1.550082	1.493691	1.04	0.308	-1.509606	4.60977

Některé vysvětlující proměnné nejsou na 5% hladině významnosti statisticky významné. Konkrétně to je míra etnické frakcionalizace, poměr hornatého území státu a odhad HDP na obyvatele v roce 1960. U těchto ukazatelů nelze zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci lineárních vztahů s hodnotou CIVTOT1991, je-li kontrolováno pro ostatní proměnné.

Naopak, u proměnné populace1960, která je odhadem počtu obyvatel v roce 1960, lze zamítnout nulovou hypotézu o neexistenci lineárních vztahů s CIVTOT1991, kontrolujeme-li pro ostatní proměnné. Lze tedy usuzovat, že stoupne-li počet obyvatel v dané zemi o tisíc obyvatel, průměrná hodnota ukazatele udávajícího intenzitu a četnost občanských konfliktů se za jinak stejných podmínek velmi mírně zvýší.

Z modelu lze také usuzovat, že hodnoty bývalých belgických kolonií pro ukazatel CIVTOT1991 jsou v průměru vyšší, než hodnoty pro francouzské a britské kolonie. Rozdíly mezi středními hodnotami pro bývalé belgické a portugalské kolonie nejsou statisticky významné.

3) Regresní analýza pro dopady občanského násilí od roku 1992 do roku 2010

Pro poslední regresní model je vysvětlovanou proměnnou CIVTOT2010. Vysvětlujícími proměnnými jsou podobně jako v prvním modelu etnická frakcionalizace (Ethnic), poměr hornatého území (Hornatost), počet obyvatel v roce 1992 v tisících (populace1992), HDP na obyvatele v roce 1992 (gdp92) a dummy proměnné pro jednotlivé koloniální mocnosti (BEL, FRA, POR, VB). Tento model vícenásobné regrese vysvětluje variabilitu závislé proměnné (CIVTOT2010) z 59,11 % ($R^2 = 0,5911$).

Tabulka č. 14: Vícenásobná regresní analýza pro CIVTOT2010

Source	SS	df	MS			
Model	26.5547059	7	3.79352942	Number of obs =	37	
Residual	18.3691552	29	.633419144	F(7, 29) =	5.99	
Total	44.9238611	36	1.24788503	Prob > F =	0.0002	
				R-squared =	0.5911	
				Adj R-squared =	0.4924	
				Root MSE =	.79588	

CIVTOT2010	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
FRA	-3.130063	.6945652	-4.51	0.000	-4.550608	-1.709517
POR	-2.195039	.7693525	-2.85	0.008	-3.768541	-.621536
VB	-3.088161	.6861281	-4.50	0.000	-4.491451	-1.684872
Ethnic	1.30835	.781494	1.67	0.105	-.2899845	2.906685
Hornatost	-.0088354	.0112257	-0.79	0.438	-.0317945	.0141236
populace1992	.0000137	8.63e-06	1.58	0.124	-3.98e-06	.0000313
gdp92	5.49e-06	.0001077	0.05	0.960	-.0002147	.0002257
_cons	2.466285	.9233319	2.67	0.012	.5778595	4.354711

V posledním regresním modelu nejsou žádné z kontrolních proměnných (Ethnic, Hornatost, populace1992, gdp92) statisticky významné. Statisticky významné výsledky lze pozorovat pouze u dummy proměnných, které určují identitu koloniální mocnosti.

Výsledky této analýzy naznačují, že v posledním zkoumaném období má identita koloniální mocnosti na vnitrostátní konflikty velmi významný vliv. Oproti bývalým belgickým koloniím je průměrná hodnota pro vnitrostátní konflikty v koloniích s jinou identitou koloniální mocnosti výrazně nižší. Průměrná střední hodnota CIVTOT2010 britských kolonií je o 3,088 nižší než v belgických koloniích, pokud je kontrolováno pro ostatní nezávislé proměnné. Podobný vztah je patrný i mezi francouzskými

a belgickými koloniemi. V bývalých francouzských koloniích byla ve zkoumaném období střední hodnota pro vnitrostátní konflikty o více než 3,13 nižší. Rozdíly mezi středními hodnotami pro CIVTOT2010 mezi portugalskými a belgickými koloniemi jsou také významné. Hodnoty pro portugalské kolonie jsou nižší o 2,195 při porovnání s koloniemi belgickými.

5.4.3. Výsledky vícenásobné regresní analýzy

Cílem druhé části výzkumu bylo pomocí provedené regresní analýzy zjistit, jestli má identita koloniální mocnosti nějaký prokazatelný vliv na intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů i po přidání dalších proměnných, a jestli se tento vliv bude lišit v průběhu času.

První regresní analýza prokázala statisticky významný vliv počtu obyvatel na občanské konflikty, vyšší počet obyvatel k vyšší intenzitě a četnosti vnitrostátních konfliktů přispívá pouze marginálně. Významnější vliv na vnitrostátní konflikty má ve srovnání s bývalými britskými a francouzskými koloniemi belgické koloniální správy v minulosti. Rozdíly mezi portugalskými a belgickými koloniemi pak nejsou statisticky významné.

Regresní analýza pro období od získání nezávislosti do konce studené války znovu potvrdila statistickou významnost počtu obyvatel. Počet obyvatel i podle výsledků tohoto modelu má malý vliv na intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů. Stejně výsledky jako v předchozí regresní analýze byly zaznamenány i pro identitu koloniální mocnosti. V porovnání s francouzskými a britskými koloniemi zaznamenaly bývalé belgické kolonie větší intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů, podobný vztah mezi portugalskými a belgickými koloniemi ale neexistuje.

Poslední regresní analýza, která zkoumala období po ukončení studené války, potvrdila významný vliv belgické koloniální správy na občanské násilí v bývalých koloniích. Bývalé belgické kolonie totiž v průměru zaznamenaly mnohem vyšší hodnotu pro ukazatel občanského násilí než bývalé kolonie ostatních koloniálních mocností zahrnutých do výzkumu.

Výsledky regresní analýzy provedené v této práci je ale potřeba brát pouze orientačně. V této práci nebyla provedena diagnostika regrese (tzn. testy, které určují

splnění předpokladů homoskedasticity, lineárního vztahu kontrolních proměnných versus vysvětlovaná proměnná a testy vlivu odlehlých hodnot). Navíc je počet bývalých belgických a portugalských kolonií v Africe (konkrétně 3 bývalé belgické kolonie, 5 bývalých portugalských kolonií) velmi nízký, což může nepříznivě ovlivnit vypovídající hodnotu těchto výsledků.

5.5. Shrnutí výsledků analýzy

Z výsledků předchozích analýz vyplývá, že intenzita a četnost vnitrostátních konfliktů v bývalých belgických koloniích byla vyšší než v koloniích s odlišnou identitou koloniální mocnosti, a to zejména po konci studené války. Belgická koloniální správa mohla vyšší výskyt konfliktů ve svých bývalých koloniích zapříčinit více způsoby.

Bývalé belgické kolonie se mezi sebou liší, a tyto rozdíly lze pozorovat i v rámci způsobů, kterými mohla mít belgická koloniální správa vliv na vnitrostátní konflikty po získání nezávislosti. Zatímco Burundi a Rwanda nemají mezi sebou velké rozdíly, Demokratická republika Kongo se od těchto dvou států výrazně liší v několika aspektech.

Zprv je třeba zdůraznit, že rozloha Demokratické republiky Kongo je, narozdíl od Rwandy a Burundi, obrovská. Vzhledem k velikosti Demokratické republiky Kongo je stát extrémně náročné spravovat. Hranice Demokratické republiky Kongo byly zakresleny do map již na Berlínské konferenci. Možnost kontroly tak rozsáhlého státu již v době kolonialismu zhoršoval přístup Leopolda II. a později i Belgie k tvorbě státních institucí ve Svobodném státě Kongo, později v Belgickém Kongu. Instituce byly ustanoveny k usnadnění vývozu bohatství z Konga, ne k efektivní správě státu. Neexistenci efektivních institucí lze pozorovat v Demokratické republice Kongo až dodnes.

Belgie v Kongu podporovala tyranskou formu vlády. Místním náčelníkům byla do rukou dána téměř neomezená moc, kterou velmi často zneužívali. Tento trend se přenesl i do období po nezávislosti. Vypovídajícím příkladem může být despotická vláda Mobuta Sese Seky, který přivedl zemi na pokraj bankrotu a k jeho svržení došlo až během ozbrojenému povstání.

Belgický vliv na konflikty ve Rwandě a Burundi měl jiný charakter než v Demokratické republice Kongo. Nejzásadnějším faktorem, který přispěl k pozdějším občanským konfliktům, bylo vytvoření opozičních identit. V případě těchto států to byla etnická diferenciaci mezi Hutuy a Tutsii. Etnická kategorizace, kterou Belgičané zavedli, byla výsledkem neporozumění složitosti společenského systému oblasti a snahy o usnadnění státní správy. Kategorie Hutu a Tutsi byly v předkoloniální době spíše sociálními identitami, které byly během koloniální éry změněny na kategorizaci etnickou. Belgičané ve Rwandě a Burundi institucionalizovali dělbu práce na etnickém základě. Tutsiové měli lepší přístup ke vzdělání a byly jim zajištěny mnohem lepší pracovní pozice než Hutuům. S tím také přicházelo lepší materiální zabezpečení pro Tutsie.

Upřednostňování Tutsiů nad většinovými Hutuy přineslo do obou zemí po získání nezávislosti spoustu napětí mezi oběma etniky. Spory mezi těmito etniky po vyhlášení nezávislosti předznamenaly etnické konflikty v obou státech. Nezávislost ale pro oba státy přinesla úplně jiné výsledky. Ve Rwandě se dostali k moci Hutuové, kteří začali na oplátku diskriminovat Tutsie. V Burundi se naopak udrželi ve vládě Tutsiové, kteří ze strachu ze ztráty kontroly utiskovali Hutuy. Nevraživost mezi těmito etniky byla příčinou vzájemného vyvražďování mezi etniky.

Významné rozdíly ve vnitrostátních konfliktech lze vysledovat i mezi zkoumanými obdobími, tzn. před a po skončení studené války. Konec studené války a významná strukturální změna v mezinárodním systému hrála klíčovou roli zejména v konfliktech v Demokratické republice Kongo. Po ztrátě podpory ze strany západních mocností pro Mobutu Sese Seku došlo k destabilizaci státu. Toho využili povstalci k jeho svržení. Ozbrojené povstání se postupně přelilo v dlouhotrvající ničivou občanskou válku. Konec studené války neměl ale tak výrazný vliv na Rwandu a Burundi, kde je spíše rozdílnost ve výsledcích analýz mezi oběma obdobími možné připsat spíše dlouhodobému vlivu belgické koloniální správy na vývoj v těchto státech.

6. Závěr

Kolonialismus byl výrazným mezníkem ve vývoji Afriky. Mnohé důsledky kolonialismu lze v subsaharské Africe pozorovat až dodnes. Kolonialismus měl své kladné i stinné stránky. Mezi významnými dopady kolonialismu na dnešní podobu Afriky je i vliv na konflikty, které byly v mnoha případech kolonialismem částečně zapříčiněny.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak významný vliv měla belgická koloniální správa na intenzitu a četnost vnitrostátních konfliktů v bývalých belgických koloniích. K odpovědi na otázku bylo využito metod kvantitativního výzkumu, konkrétněji analýzy rozptylu a regresní analýzy.

Z výsledků vyplývá, že bývalé belgické kolonie byly opravdu více zasaženy vnitrostátními konflikty než další africké státy s rozdílnou identitou kolonizátora. Navíc je tento rozdíl mnohem výraznější až po skončení studené války. Tento trend je možné vysvětlit dlouhodobými dopady kolonialismu na bývalé kolonie a strukturální změnou v mezinárodním systému po konci studené války. Musíme mít ale na paměti, že výzkumný soubor nebyl ideální vzhledem k malému počtu belgických a portugalských kolonií, což mohlo vypovídající schopnost těchto výsledků nepříznivě ovlivnit. Vypovídající hodnota může být také omezena vzhledem k tomu, že nebyly provedeny některé pokročilejší diagnostické metody pro regresní analýzy.

Mechanismy, kterými mohla belgická koloniální správa k vnitrostátním konfliktům přispívat, byly různé pro Rwandu a Burundi na jedné straně, a Demokratickou republiku Kongo na straně druhé. V Demokratické republice Kongo k vysoké míře vnitrostátních konfliktů přispívá rozsáhlost území a slabé instituce, které mají své kořeny již v koloniální éře. Rozsáhlost území je příznivá pro povstalecké skupiny, které se nemusí obávat zásahu ze strany vlády, protože ta není schopná kontrolovat celé území.

Ve Rwandě a Burundi byla hlavním důvodem pro vznik konfliktů etnická diferenciacie. Nejenže belgická koloniální správa původně sociální diferenciaci převedla a etnickou, zároveň začala stranit jednomu etniku, tedy Tutsiům. Vznikly tak opoziční identity, kde příslušníci jednoho etnika měli lepší životní podmínky a přístup k výhodnějším pracovním pozicím, zatímco druhá skupina byla považována za podřízenou té druhé.

7. Seznam literatury

- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. A. 2001. The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation. *The American Economic Review*, 91 (5).
- Acock, A. C. 2012. *A gentle introduction to Stata*. Tex.: Stata Press.
- Allen, M. P. 1997. *Understanding Regression Analysis*. New York: Plenum Press.
- Alemazung, J. A. 2010. Post-Colonial Colonialism: An Analysis of International Factors and Actors Marring African Socio-Economic and Political Development. *The Journal of Pan African Studies*, 3 (10).
- Alesina, A., Devleeschauwer, A., Easterly, W., Kurlat, S. Fractionalization. *Journal of Economic Growth*, 8 (2).
- Amadife, E. N., Warhola, J. W. 1993. Africa's Political Boundaries: Colonial Cartography, the OAU, and the Advisability of Ethno-National Adjustment. *International Journal of Politics, Culture and Society*, 6 (4).
- Austin, G. 2010. *African Economic Development and Colonial Legacies*. URL <<http://poldev.revues.org/78#quotation>>.
- Badru, P. 2010. Ethnic Conflict and State Formation i Post-Colonial Africa: A Comparative Study of Ethnic Genocide in the Congo, Liberia, Nigeria and Rwanda-Burundi. *Journal of Third World Studies*, 17 (2).
- BBC (British Broadcasting Corporation). 2003. *The Sao Tome coup-makers*. URL <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3074357.stm>>.
- Bertocchi, G., Canova, F. 2002. Did colonization matter for growth? An empirical exploration into the historical causes of Africa's underdevelopment. *European Economic Review*, 46 (10).
- Blanton, R., Mason, T. D., Athow, B. 2001. Colonial Style and Post-Colonial Ethnic Conflict in Africa. *Journal of Peace Research*, 38 (4).
- Boahen, A. A. 1990. *Africa under colonial dominantion 1880-1935*. London: James Currey Publishers.
- Buelens, F., Marysse, S. 2009. Returns on investments during the colonial era: the case of the Belgian Congo. *Economic History Review*, 62 (1).
- Bundervoet, T. 2009. Livestock, Land and Political Power: The 1993 Killings in Burundi. *Journal of Peace Research*, 46 (3).
- Cartey, G. W., Kilson, M. 1970. *The Africa Reader: Colonial Africa*. New York: Vintage.

- CIA (Central Intelligence Agency). 2013a. *Burundi*. URL <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>>.
- CIA (Central Intelligence Agency). 2013b. *Democratic Republic of the Congo*. URL <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>>.
- CIA (Central Intelligence Agency). 2013c. *Rwanda*. URL <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>>.
- CIA (Central Intelligence Agency). 2014. *South Sudan*. URL <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>>.
- Collier, P., Hoeffler, A. 1998. On economic causes of civil war. *Oxford Economic Papers*, 50 (4).
- Collier, P., Hoeffler, A. 2004. Greed and Grievance. *Oxford Economic Papers*, 56 (4).
- Český červený kříž. 2009. *Mezinárodní humanitární právo; Odpovědi na vaše otázky*. URL <http://www.cervenkykruz.eu/cz/edicehnuti/MHP_odpovedi_na_vase_otazky.pdf>.
- Daněk, P. 2000. Nerovnoměrný rozvoj světa: kolonialismus, neokolonialismus a diskurz rozvoje. In Jehlička, P., Tomeš, J., Daněk, P. (ed.). *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- Davis, L., Hayner, P. 2009. *Difficult Peace, Limited Justice: Ten Years of Peacemaking in the DRC*. URL <<https://ictj.org/sites/default/files/ICTJ-DRC-Difficult-Peace-2009-English.pdf>>.
- De Mesquita, B. B. 2007. Leopold II and the Selectorate: An Account in Contrast to a Racial Explanation. *Historical Social Research*, 32 (4).
- Deibert, M. 2008. Congo: Between Hope and Despair. *World Policy Journal*, 25 (2).
- Dušková, L., Harmáček, J., Krylová, P. a kol. 2011. *Encyklopedie rozvojových studií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Ewans, M. 2003. Belgium and the colonial experience. *Journal of Contemporary European Studies*, 11 (2).
- Ferro, M. 2007. *Dějiny kolonizací: Od dobývání po nezávislost 13.-20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Frajer, J. 2008. Historie Belgie. URL <<http://geo-evropa.upol.cz/staty/belgie/historie-belgie/>>.

- Heston, A., Summers, R., Aten, B. 2002. *Penn World Table Version 6.1*. Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania (CICUP), URL <https://pwt.sas.upenn.edu/php_site/pwt61_form.php>.
- Hopkins, A. G. 2009. The new economic history of Africa. *The Journal of African History*, 50 (2).
- Hintjens, H. M. 1999. Explaining the 1994 genocide in Rwanda. *The Journal of Modern African Studies*, 37 (2).
- Hnízdo, B. 2002. K problematice mikro států a závislých území. *Politologický časopis*, 9 (1).
- Hochschild, A. 1999. *King Leopold's ghost: a story of greed, terror, and heroism in Colonial Africa*. Boston: Houghton Mifflin.
- Horowitz, D. L. 1985. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press
- Chrétien, J. P. 2005. *Géopolitique de l'Afrique. La région des Grands Lacs*. URL <<http://www.diploweb.com/Geopolitique-de-l-Afrique-La.html>>.
- Chrétien, J. P. 2006. *The great lakes of Africa: two thousand years of history*. New York: Zone Books.
- Kalyvas, S. N., Balcells, L. 2010. International System and Technologies of Rebellion: How the End of the Cold War Shaped Internal Conflict. *The American Political Science Review*, 104 (3).
- Kimbanguisme. 2005-2009. *Kimbanguisme*. URL <<http://www.kimbanguisme.net/kimbanguisme/kimbanguisme1.htm>>.
- Kyrylych, K. 2013. Problem of Uneven Economic Development of the World Economy: Essence and Causes. *Intellectual Economics*, 7 (3).
- Lange, M., Dawson, A. 2009. Dividing and Ruling the World? A Statistical Test of the Effects of Colonialism on Postcolonial Civil Violence. *Social Forces*, 88 (2).
- Marshall, J. G. 2013. *Major Episodes of Political Violence (MEPV) and Conflict Regions, 1946-2012*. URL <<http://www.systemicpeace.org/inscr/MEPVcodebook2006.pdf>>.
- National Archives and Records Administration. 2009. *Background Notes on Countries of the World: Sao Tome & Principe*. Washington DC.
- Ndikumana, L. 1998. Institutional Failure and Ethnic Conflicts in Burundi. *African Studies Review*, 41 (1).

- O'Sullivan, C. 2005. The United Nations, Decolonization, and Self-Determination in Cold War Sub-Saharan Africa, 1960-1994. *Journal of Third World Studies*, 22 (2).
- Ocheni, S., Nwankwo, C. V. 2012. Analysis of Colonialism and Its Impact in Africa. *Cross-Cultural Communication*, 8 (3).
- Posner, D. N. 2003. The Colonial Origins of Ethnic Cleavages: The Case of Linguistic Divisions in Zambia. *Comparative Politics*, 35(2).
- Reid, R. J. 2011. *Dějiny moderní Afriky*. Praha: Grada.
- Rodney, W. 1982. *How Europe Underdeveloped AFRICA*. Washington, D. C.: Howard University Press.
- Roes, A. 2010. Towards a History of Mass Violence in the Etat Independant du Congo, 1885-1908. *South African Historical Journal*, 62 (4).
- Safty, G. 2008. *Colonialism's Deadly Legacy: Ethnic Conflict in Sub-Saharan Africa*. URL <<http://www.gwu.edu/~uwp/fyw/euonymous/2004-2005/Safty.pdf>>.
- Solberg, L. 2011. The Importance of History in Political Reconstruction: Rwanda and Burundi. *Undercurrent*, 8 (2).
- Stamberger, W. 1963. *Dějiny kolonialismu*. Praha: Orbis.
- Suchánek, J., Macková, E. 2009. *Konflikt v Demokratické republice Kongo*. URL <<http://www.sekuritaci.cz/konflikt-v-democraticke-republice-kongo/>>.
- Tepfenhart, M. 2013. The Causes of Ethnic Conflict. *Comparative Civilizations Review*, 68.
- Themnér, L., Wallensteen, P. 2013. Armed Conflicts, 1946-2012. *Journal of Peace REsearch*, 50 (4).
- Thoms, O. N. T., Ron, J. 2007. Do Human Rights Violations Cause Internal Conflict? *Human Rights Quarterly*, 29 (3).
- Transparency International. 2012. *Corruption Perceptions Index 2012*. URL <<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>>.
- Uhlíř, R. 2010. *Německá koloniální policie v letech 1884-1920*. URL <<http://www.primaplana.net/txt/varia/uhlir-schutztruppe.html>>.
- UNDP (United Nations Development Programme). 2012a. *Burundi; Country Profile: Human Development Indicators*. URL <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/BDI.html>>.

- UNDP (United Nations Development Programme). 2012b. *Rwanda; Country Profile: Human Development Indicators*. URL <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/RWA.html>>.
- UNDP (United Nations Development Programme). 2012c. *Congo (Democratic Republic of the); Country Profile: Human Development Indicators*. URL <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/COD.html>>.
- Wimmer, A., Min, B., Cederman, L. 2009. Ethnic Politics and Armed Conflict: A Configurational Analysis of a New Global Data Set. *American Sociological Review*, 74 (2).
- World Bank. 2011. *Population density (people per sq. km of land area)*. URL <<http://data.worldbank.org/indicator/EN.POP.DNST/countries/1W?display=default>>.
- World Bank. 2012. *Burundi Overview*. URL <<http://www.worldbank.org/en/country/burundi/overview>>.
- World Bank. 2013a. *Democratic Republic of Congo Overview*. URL <<http://www.worldbank.org/en/country/drc/overview>>.
- World Bank. 2013b. *Rwanda Overview*. URL <<http://www.worldbank.org/en/country/rwanda/overview>>.
- World Bank. 2014. *GDP per capita (current US\$)*. URL <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?page=4>>.
- White, K. R. 2009. Scourge of Racism: Genocide in Rwanda. *Journal of Black Studies*, 39 (3).
- Yilmaz, M. E. 2007. Intra-State Conflicts in the Post-Cold War Era. *International Journal of World Peace*, 24 (4).
- Záhořík, J. 2012. *Dějiny Rwandy a Burundi*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Záhořík, J. 2013. *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum.
- Ziltener, P., Künzler, D. 2013. Impacts of Colonialism – A Research Survey. *Journal of World-System Research*, 19 (2).

8. Přílohy

Kategorie společensko-systémového dopadu konfliktů (škála od 1 do 10)

Kategorie	Název	Základní charakteristika
1.	Sporadické politické násilí	<i>Použité technologie:</i> na nízké úrovni <i>Cíle:</i> špatně definované, násilí je většinou vyjádřením všeobecné nespokojenosti <i>Dopady na obyvatele:</i> krátkodobé přesídlení obyvatelstva, většinou méně než 2 tisíce ztrát na životech
2.	Omezené politické násilí	<i>Použité technologie:</i> limitované <i>Cíle:</i> limitované, ale jasně vymezené <i>Dopady na obyvatele:</i> krátkodobé přesídlení obyvatelstva, od 3 do 10 tisíc ztrát na životech
3.	Vážné politické násilí	<i>Použité technologie:</i> limitované <i>Cíle:</i> cílené na získání strategické výhody, např. kontrola na lidskými a/nebo materiálními zdroji <i>Dopady na obyvatele:</i> přesídlení desetitisíců obyvatel, oběti na životech od 10 do 50 tisíc
4.	Válka	<i>Použité technologie:</i> omezené použití zbraní hromadného ničení <i>Cíle:</i> často nezřetelné <i>Dopady na obyvatele:</i> počet přesídlených obyvatel může přesáhnout 100 tisíc lidí, ztráty na životech od 50 do 100 tisíc
5.	Vleklá válka	<i>Použité technologie:</i> časté použití zbraní hromadného ničení <i>Cíle:</i> omezené a špatně definované <i>Společenské dopady:</i> přes 25 % produkce společnosti je spotřebováno na válečné snažení <i>Dopady na obyvatele:</i> počet přesídlených obyvatel může přesáhnout až 1 milion, ztráty na životech od 100 do 500 tisíc
6.	Rozsáhlá válka	<i>Použité technologie:</i> rozsáhlé použití zbraní hromadného ničení <i>Cíle:</i> boj o nadvládu nad teritoriem a zdroji <i>Společenské dopady:</i> přes 40 % společenské produkce je spotřebováno na válečné snažení <i>Dopady na obyvatele:</i> někdy dochází k etnickým čistkám, přesídlená populace často přesahuje 2 miliony, počet obětí od 500 tisíc do 1 milionu
7.	Všudypřítomná válka	<i>Použité technologie:</i> zbraně hromadného ničení široce používané <i>Cíle:</i> poražení druhé strany, spory už podle válčících stran není možné vyřešit vyjednáváním <i>Společenské dopady:</i> přes 50 % produkce společnosti je spotřebováno na válečné snažení, trvalé dopady na celou společnost, rozvoj je střednědobě či dlouhodobě přerušen <i>Dopady na obyvatele:</i> přesídlení přes 5 milionů obyvatel, více než 1 milion obětí na životech
8.	Technologická válka	<i>Použité technologie:</i> rozsáhlé mechanizované ničení lidských zdrojů a fyzické infrastruktury <i>Cíle:</i> zničení vojenské schopnosti protivníka <i>Společenské dopady:</i> 60 - 90 % produkce společnosti spotřebováno na válečné aktivity <i>Dopady na obyvatele:</i> přemístění více jak 10 milionů obyvatel, počet obětí často přesahuje 2 miliony

9.	Totální válka	<p><i>Použité technologie:</i> rozsáhlé mechanizované ničení lidských zdrojů a fyzické infrastruktury</p> <p><i>Cíle:</i> snaha o zničení celých společností</p> <p><i>Společenské dopady:</i> 90 - 100 % produkce společnosti je spotřebováno na válečné snažení</p> <p><i>Dopady na obyvatele:</i> často více jak 20 milionů přesídlených osob, počet úmrtí může přesáhnout 5 milionů</p>
10.	Vyhlazení a zničení protivníka	<p><i>Použité technologie:</i> rozsáhlé a systematické ničení lidských zdrojů a/nebo fyzické infrastruktury</p> <p><i>Cíle:</i> cílem je zničení samotné společenské identity</p> <p><i>Dopady na obyvatele:</i> přetrvávající nepříznivé dopady</p>

Zdroj: Marshal, 2013: 10–11

Hodnoty vysvětlované proměnné a identity kolonizátora pro jednotlivé země

Země	kód	colID	CIVTOT~1	CIV~1991	CIV~2010
Angola	AGO	portugalsko	5.6053	7	4.2105
Benin	BEN	francie	0	0	0
Botswana	BWA	velká británie	0	0	0
Burkina Faso	BFA	francie	0	0	0
Burundi	BDI	belgie	1.6351	.5333	2.7368
Cote d'Ivoire	CIV	francie	.6	0	1.2
Čad	TCD	francie	2.4244	3.375	1.4737
Demokratická republika Kongo	ZAR	belgie	4.5198	4.5658	4.4737
Gabon	GAB	francie	0	0	0
Gambie	GMB	velká británie	.0185	.037	0
Ghana	GHA	velká británie	.042	.0313	.0526
Guinea	GIN	francie	.0527	0	.1053
Guinea-Bissau	GNB	portugalsko	.1053	0	.2105
Jihoafrická republika	ZAF	velká británie	.7732	.7568	.7895
Kamerun	CMR	francie	.0157	.0313	0
Kapverdy	CPV	portugalsko	0	0	0
Keňa	KEN	velká británie	.4492	.2667	.6316
Komory	COM	francie	0	0	0
Lesotho	LSO	velká británie	0	0	0
Madagaskar	MDG	francie	0	0	0
Malawi	MWI	velká británie	0	0	0
Mali	MLI	francie	.1365	.0625	.2105
Mauricius	MUS	velká británie	0	0	0
Mauritánie	MRT	francie	.2344	.4688	0
Mozambik	MOZ	portugalsko	2.0991	3.8824	.3158
Niger	NER	francie	.1892	.0625	.3158
Nigérie	NGA	velká británie	2.622	3.4545	1.7895
Republika Kongo	COG	francie	.3158	0	.6316
Rwanda	RWA	belgie	1.0132	.5	1.5263
Senegal	SEN	francie	.2106	0	.4211
Seychely	SYC	velká británie	0	0	0
Sierra Leone	SLE	velká británie	.8379	.0968	1.5789
Somálsko	SOM	velká británie	2.8282	.6563	5
Středoafriická republika	CAF	francie	.3421	0	.6842
Súdán	SDN	velká británie	4.7603	3.8889	5.6316
Svatý Tomáš a Princův ostrov	STP	portugalsko	.0263	0	.052632
Svazijsko	SWZ	velká británie	0	0	0
Tanzánie	TZA	velká británie	.0162	.0323	0
Togo	TGO	francie	0	0	0
Uganda	UGA	velká británie	2.0728	2.5667	1.5789
Zambie	ZMB	velká británie	.0179	.0357	0
Zimbabwe	ZWE	velká británie	.7046	1.4091	0

Hodnoty kontrolních proměnných pro země zahrnuté do souboru

Země	kód	Ethnic	Hornat-t	pop-1960	pop-1992	gdp60	gdp92
Angola	AGO	.78672	9.7	4816	9943.65	542.68	525.268
Benin	BEN	.787216	0	2050	5029	250.031	315.218
Botswana	BWA	.410248	0	480	1352.66	222.363	2830.21
Burkina Faso	BFA	.737738	0	4630	9306.45	158.399	240.963
Burundi	BDI	.295144	74.5	2941	5748.2	128.727	184.106
Cote d'Ivoire	CIV	.820424	.4	3779	12366.6	457.459	861.167
Čad	TCD	.862016	8.5	3064	6057.95	284.844	296.871
Demokratická republika Kongo	ZAR	.874726	4.2	15333	39865.1	197.445	217.493
Gabon	GAB	.768896	.07	486	1019	677.076	5598.98
Gambie	GMB	.786402	0	352	1001.05	305.009	729.079
Ghana	GHA	.673332	0	6774	15758.6	405.742	414.698
Guinea	GIN	.738942	3.2	3136	6095.23	766.681	487.75
Guinea-Bissau	GNB	.808214	0	542	1012.4	156.093	212.563
Jihoafrická republika	ZAF	.751743	7.7	17396	36690.7	1069.16	3557.11
Kamerun	CMR	.86349	17.7	5296	12129.6	412.339	890.557
Kapverdy	CPV	.4174	16.7	196	353.7	256.039	1167.6
Keňa	KEN	.8588	26.3	8332	25048.7	208.791	327.88
Komory	COM	0	28.6	193.58	455.26	467.91	614.354
Lesotho	LSO	.255	.	870	1803.49	154.486	433.968
Madagaskar	MDG	.8791	32.8	5367	12201.3	342.91	246.615
Malawi	MWI	.6744	8.8	3529	8986.54	118.947	184.389
Mali	MLI	.6906	.4	4350	8948.33	214.084	342.745
Mauricius	MUS	.4634	0	660	1081	788.59	2973.21
Mauritánie	MRT	.615	0	991	2142.14	228.865	683.99
Mozambik	MOZ	.693216	2.4	7461	14690	445.017	137.201
Niger	NER	.651762	2.1	3028	8257.06	347.796	283.545
Nigérie	NGA	.85046	2.4	40821	101884	219.381	291.284
Republika Kongo	COG	.874726	0	988	2351.44	210.92	1167.77
Rwanda	RWA	.3238	73.4	2742	7350	209.541	310.007
Senegal	SEN	.693884	0	3187	7692.1	469.867	751.459
Seychely	SYC	.202468	0	41.7	71.66	611.95	6051.89
Sierra Leone	SLE	.81909	1.7	.	4191	.	168.662
Somálsko	SOM	.8117	12.6
středoafriická republika	CAF	.82951	4.4	1534	3082.12	429.961	462.804
Súdán	SDN	.714712	6.5	.	.	.	257.008
Svatý Tomáš a Princův ostrov	STP	.	.	.	121.75	.	.
Svazijsko	SWZ	.0582	15.2	.	.	.	1415.02
Tanzánie	TZA	.735296	21.7	10205	27103.5	111.881	173.786
Togo	TGO	.709928	0	1514	3750	227.362	424.794
Uganda	UGA	.930175	9.4	6562	17461.5	128.594	152.086
Zambie	ZMB	.7808	.2	3141	8261.54	536.397	386.757
Zimbabwe	ZWE	.3874	2.9	3812	10278.6	524.222	614.817